

EESTI TÖÖJÕU-UURING 2024

Küsituleja juhend

SISUKORD

1. UURINGU EESMÄRK	3
2. VALIM	3
3. PÕHIMÕISTED.....	4
4. LEIBKONNAKÜSITLUS.....	6
4.1. OSA X. TAASOTSIMINE	6
4.2. OSA YA. LEIBKONNA JA LEIBKONNALIIKMETE ÜLDANDMED	7
4.3. OSA YB. SUHTED LEIBKONNAS.....	8
4.4. OSA YC. DEMOGRAAFILISED ANDMED	9
4.5. OSA YD. LEIBKONNA ELAMISTINGIMUSED.....	9
5. ISIKUKÜSITLUS.....	10
5.1. OSA C. TÖÖTAMINE UURINGUNÄDALAL	10
5.2. OSA D. PÕHITÖÖ	12
5.3. OSA E. KÕRVALTÖÖD.....	25
5.4. OSA F. VAEGHÕIVE	26
5.5. OSA G. MITTETÖÖTAVA VIIMANE TÖÖKOHT	27
5.6. OSA H. TÖÖOTSINGUD	27
5.7. OSA I. TÖÖELU AASTA TAGASI.....	30
5.8. OSA L. TÖÖÕNNETUSED.....	32
5.10. OSA YE. HARIDUS	33
5.11. OSA J. ÕPINGUD.....	36
5.12. OSA K. TAUSTANDMED	38
5.13. OSA EV. EESTI 2035	40

1. UURINGU EESMÄRK

Eesti tööjõu-uuring (ETU) annab ülevaate Eesti elanike tööhõivest, töötusest, tööoludest ja tööturu muutustest. ETU eesmärk on hinnata usaldusväärselt Eesti tööturu olukorda ja saada ülevaade elanike majanduslikust aktiivsusest.

Esimeseks nüüdisaegseks tööjõu-uuringuks peetakse Ameerika Ühendriikides 1940. aastal tehtud uuringut. Euroopa tööjõu-uuringute ajalugu algas veidi hiljem, 1950. aastal Prantsusmaal. Euroopa Liidu riike hõlmava tööjõu-uuringuga tehti algust 1960. aastatel. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide tööjõu-uuringutest saab rääkida alates 1990. aastatest, Eestis 1995. aastast.

Tööjõu-uuringutes kasutatakse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) metoodikat, mis tagab eri riikide andmete võrreldavuse. Tööjõu-uuring on isiku-uuring – andmeid kogutakse isikutelt. Isikuküsitluse eelis võrreldes teiste andmeallikatega (ettevõtete uuringud, administratiivsed andmed) on see, et kaasatud on kogu tööeline elanikkond. Näiteks ettevõtete uuring ei hõlma ametlikult vormistamata töösuhetega töötajaid, töötukassa andmed kajastavad ainult seal registreerunuid jne.

Statistikaamet korraldas esimese Eesti tööjõu-uuringu küsitluse 1995. aasta alguses (ETU 95).

1997.–1999. aastal toimus küsitlus II kvartalis. 2000. aastast alates küsitletakse inimesi ühtlaselt kogu aasta jooksul ning tulemused avaldatakse kvartalite ja aasta kohta. Tegemist on Eesti vanima aasta ringi tehtava isiku-uuringuga.

Alates 2021. aastast on Eesti tööjõu-uuringus kasutusel uus metoodika, mis vastab ELi sotsiaalstatistika raammäärusele (IESS).

Eesti tööjõu-uuringu väljaarendamisel on peale Eesti andmekasutajate vajaduste järgitud ka Euroopa Liidu tööjõu-uuringule esitatavaid nõudeid. Euroopa Liidu tööjõu-uuringu alus on sellekohane Euroopa Liidu määrus, mille järgi on kõik liikmesriigid kohustatud korraldama tööjõu-uuringut ja edastama selle andmed Euroopa Liidu statistikaametile (Eurostat).

2. VALIM

Tööjõu-uuringu üldkogumisse kuuluvad isikud alates 15. eluaastast. Tööelisteks inimesi, kes on uuringunädalal 15–89-aastased. Valimi koostamisel on arvestatud vajadust maakondlike tööturuandmete järele. Selleks on Eesti 15 maakonda ja Tallinn jaotatud rahvaarvu järgi nelja rühma:

- Tallinn;
- neli suuremat maakonda (Harju (v.a Tallinn), Ida-Viru, Pärnu, Tartu);
- 10 väiksemat maakonda;
- Hiiu maakond.

Valimi koostamise aluseks on statistikaameti rahvastiku statistiline register – loend rahvastikustatistika residentsusindeksi järgi residentidena arvestatud isikutest. Küsitletavate kontaktandmed (nimed, elukoha aadress, telefonid, meiliaadressid) pärinevad rahvastikuregistri uusimast väljavõttest (üldjuhul aasta alguse seisuga).

Küsitlus algab uuringunädalale järgneval nädalal ja kestab kuni **3 nädalat** pärast uuringunädala lõppu.

Ankeet täidetakse valimis antud uuringunädala kohta. Seega pärast uuringunädalat leibkonda lisandunud liikmeid (nt vastsündinuid) leibkonnaliikmete nimekirja ei kanta. Tööjõu-uuringu ankeedis on kindla ajavahemiku kohta käivate küsimuste juures kuvatud ka vastavad kuupäevad. Küsituleja saab soovitada abivahendina **kalendrit**, mida vastaja võiks vaadata, et tal oleks lihtsam meenutada küsitud ajavahemikus toimunud sündmusi.

Uuringu valim on isikuvõrdeline – otsida tuleb valimiisikuid. Valimiisikuid otsitakse valimis etteantud info järgi. Kui valimiisikut ei õnnestu esimesel korral tabada, siis tuleb tema otsimist jätkata vastavalt kvaliteedieesmärkidele. Valimiisiku leidmiseks tuleb teha vähemalt 5 kontakti, neist 2 tööpäeval päevasel ajal, 2 tööpäeva öhtul, 1 nädalavahetusel. Iga valimisse sattunud isik toob küsitlusse kaasa oma leibkonna.

Põhiandmed küsitakse kõikide leibkonnaliikmete kohta (uuringunädala viimase päeva seisuga). Isikuküsitluses küsitatakse peale valimisse sattunud isiku kõiki vähemalt 15-aastaseid leibkonnaliikmeid (sealhulgas tööelisi, kes uuringunädala viimasel päeval olid 15–89-aastased). Mõned küsimused esitatakse isikuküsitluses ka üle 89-aastastele leibkonnaliikmetele. Täpsemate tulemuste saamiseks küsitatakse iga leibkonda neljal korral: kahes järjestikusel kvartalis ja aasta möödudes samades kvartalites. Näiteks kui leibkond oli esmakordselt valimis selle aasta I kvartalis, siis küsitatakse teda ka II kvartalis ning järgmise aasta I ja II kvartalis. Igas kvartalis uueneb $\frac{1}{4}$ valimist, $\frac{3}{4}$ leibkondadest on juba varem küsitatud.

Esmakordsel küsitlemisel langevad välja leibkonnad, kus valimisse sattunud isik on surnud või kolunud alaliselt välismaale.

Leibkonna hargnemisel küsitatakse seda osa leibkonnast, kuhu kuulub algselt valimisse sattunud isik (kui valimiisik on surnud või välismaale läinud, siis väikseima liikmenumberiga isik). Igal küsitluskorral küsitatakse kõiki leibkonna tööelisi liikmeid, sh ka neid, kes on leibkonda juurde tulnud pärast esimest küsitluskorda. Leibkonnast lahkunud liikmed ja lahkumise põhjus märgitakse osas X.

Küsitlused korraldatakse telefoniintervjuu (CATI) või veebiintervjuuna (CAWI). Peamiseks küstlusmeetodiks on telefoniküsitlus, kuid uuringule on võimalik vastata ka veebis.

Uuring koosneb kahest osast: leibkonnaküsitlusest ja isikuküsitlusest. Leibkonnaküsitlusele vastab üks leibkonna 15–89-aastastest liikmetest, kelle valib leibkond ise. **Isikuküsitlusele vastab iga vähemalt 15-aastane leibkonnaliige iseenda kohta. Ainult erandjuhtudel on lubatud teha proxy- ehk asendusintervjuu:** kui mõni leibkonnaliige pole kättesaadav, siis võib tema eest ja tema kohta vastata mõni teine leibkonnaliige.

Küsitlusest langevad välja isikud, keda ei õnnestu kätte saada või kes kategooriliselt keelduvad küsitluses osalemast. Need väljalangenud moodustavad küsitluse kao. Küsitluse hea kvaliteedi tagab võimalikult madal kaoprotsent, st küsitaja ülesanne on kadu võimalusel vältida.

3. PÕHIMÕISTED

Eesti tööjõu-uuringu aluseks on Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni välja töötatud mõisted, see võimaldab kogutud andmeid võrrelda ka teiste riikidega.

Tööjõu-uuringus käsitletakse rahvastikku vastavalt residentsuse mõistele (alaline rahvastik). Isikut, kes elab või kavatses elada riigis (majandusterritooriumil) ühe aasta või kauem, loetakse **alaliseks elanikuks**.

Kõik isikud, kes kuuluvad samasse leibkonda, on residendid seal, kus asub leibkonna majandushuvidel keskus: s.o seal, kus leibkonnal on eluruumid, mida leibkonna liikmed käsitlevad ja kasutavad kui oma põhilist elukohta. Residendist leibkonnaliige jääb residendiks ka siis, kui ta reisib ajutiselt väljapoole majandusterritooriumi, sest tema majandushuvidel keskuseks jääb endiselt majandusruum, kus leibkond on residendiks.

Isikut peetakse **ajutiselt äraolevaks**, kui ta elab riigis alaliselt, kuid viibib või kavatses viibida välismaal vähem kui aasta.

Rahvastiku majandusliku aktiivsuse uurimisel võetakse aluseks **tööeline rahvastik**. Tööelised on inimesed, kes on uuringunädalal 15–89-aastased.

2024. aastal loetakse tööeliseks ja küsitatakse kõiki neid, kes on:

- sündinud 1934. aastal ja kelle sünnipäev on pärast uuringunädala lõppu (uuringunädalal olid 89-aastased);
- sündinud aastatel 1935–2008;
- sündinud 2009. aastal ja kelle sünnipäev on enne uuringunädalat või uuringunädalal (uuringunädalal olid või said 15-aastaseks).

Leibkonnaküsitlus tehakse kõigi leibkonnaliikmete kohta. Isikuküsitluses küsitatakse vähemalt 15-aastasi leibkonnaliikmeid.

Üldjoontes jaguneb tööeline rahvastik kolmeks: **töötajad** ehk tööga hõivatud, **töötud** ning **majanduslikult mitteaktiivsed**. Töötajad ja töötud kokku moodustavad **majanduslikult aktiivse rahvastiku** ehk **tööjõu**.

Majanduslikult aktiivne rahvastik ehk tööjõud – isikud, kes soovivad töötada ja on võimelised töötama (hõivatute ja töötute summa).

Rahvastiku majandusliku aktiivsuse hindamiseks kasutatakse **tööjõus osalemise määra** (ka **aktiivsuse määr**). See näitaja leitakse tööjõu (kõigi hõivatute ja töötute summa) suhtena tööealisesse rahvastikku.

$$\text{Tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr)} = \frac{\text{tööjõud}}{\text{tööealine rahvastik}}$$

Majanduslikult passiivse ehk **mitteaktiivse rahvastiku** hulka kuuluvad need, kes ei soovi töötada või ei saa seda mingil põhjusel teha – näiteks on nad kodused, mittetöötavad õppurid, puudega inimesed jne.

Tööhõive muutuste kirjeldamiseks ning analüüsimiseks kasutatakse **tööhõive määra**, mis leitakse kõigi töötajate suhtena tööealisesse rahvastikku.

$$\text{Tööhõive määr} = \frac{\text{hõivatud}}{\text{tööealine rahvastik}}$$

Tööpuuduse ulatuse hindamiseks ja selle muutuste analüüsimiseks kasutatakse **tööpuuduse määra** ehk **töötuse määra**, mis leitakse kõigi töötute suhtena tööjõusse (töötajate ja töötute summasse).

$$\text{Töötuse määr} = \frac{\text{töötud}}{\text{tööjõud}}$$

Töötaja ehk (tööga) **hõivatu** on isik, kes uuritava perioodil:

- töötas vähemalt ühe tunni ja sai selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena;
- töötas otsese tasuta pereettevõttes või oma talus;
- ajutiselt ei töötanud puhkuse, haiguse, emapuhkuse, isapuhkuse, lapsendajapuhkuse või tööalase koolituse tõttu;
- oli vanemapuhkusel ja sai või omab õigust saada tööga seotud tulu või hüvitisi (vanemahüvitist), või viibib vanemahüvitise lõppemise järel eeldatavalt vanemapuhkusel vähem kui kolm kuud;
- oli ajutiselt töölt eemal muudel põhjustel ja eeldatav töölt puudumise aeg on vähem kui kolm kuud;
- oli hooajatöoline väljaspool tööhooaega, juhul kui ta jätkas regulaarselt tööga seotud ülesannete või kohustuste (v.a juriidiliste või administratiivsete kohustuste) täitmist;

Uuringunädalal töötavaks loetakse kõik, kes töötasid uuringunädalal vähemalt ühe tunni. Selline määratlus on tingitud vajadusest piiritleda töötust kui töö täielikku puudumist. Ajutise mittetöötamise peamine kriteerium on formaalse töösuhte säilimine tööandjaga (ettevõtja puhul ettevõtte säilimine). Ajutise mittetöötamise põhjus võib olla näiteks puhkus, emapuhkus, isapuhkus, lapsendajapuhkus, haigus, täiendus- või ümberõpe, streik jne.

Isikuid, kes töötavad vabatahtlikuna, on tasutamata praktikal, omavad isiklikuks kasutuseks mõeldud tootmisettevõtteid, ei loeta tööjõu-uuringu kontekstis töötajate hulka.

Lähtudes töötatud tundidest võib töötajad jaotada **täis- ja osajaga töötajateks**. Osajaga töötajateks loetakse hõivatud, kes töötavad nädalas alla 35 tunni. Erandi moodustavad ametid või vanuserühmad, mille osas on seadusega kehtestatud lühendatud tööaeg.

Töötajate allkategoriat on **vaeghõivatud**. Vaeghõivega on tegemist siis, kui isik ei tööta täisajaga, soovib rohkem töötada ja on valmis lisatööd kohe (kahe nädala jooksul) vastu võtma.

Töötu on isik, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:

- ta on ilma tööta (ei tööta hetkel mitte kusagil ega puudu ajutiselt töölt);
- ta on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama;
- ta otsib aktiivselt tööd.

Aktiivselt töö otsimiseks loetakse seda, kui inimene tegi mõnda järgnevast:

- pani üles töötuskuulutuse või vastas töökuulutusele;
- jälgis töökuulutusi;
- pani üles või uuendas veebis oma CV-d;

- pöördus otse tööandja poole;
- pöördus töö leidmiseks sugulaste või tuttavate poole;
- pöördus töötukassa poole;
- pöördus töövahendusfirma poole;
- käis tööandja juures intervjuul, tegi testi või eksami;
- tegi ettevalmistusi ettevõtluse alustamiseks või talu rajamiseks.

Hooajatöötajaid, kes uuringunädala jooksul ei tööta (hooajavälise aja tõttu), kuid kes eeldatavalt naasevad sellele tööle, loetakse töö leidnud isikuteks.

Eraldi käsitletakse neid mittetöötavaid isikuid, kes sooviksid töötada ja oleksid valmis töö olemasolu korral seda ka kohe alustama, kuid kes ei otsi aktiivselt tööd. Aktiivselt ei otsita tööd peamiselt põhjusel, et ei usuta töö leidmise võimalusse. Selle põhjuseks võib olla sobiva töö puudumine lähikonnas, vanus (liiga vana või liiga noor) jne. Nende isikute puhul kasutatakse mõistet **heitunud isikud** ja nad jäävad mitteaktiivsetena tööjõu koosseisust välja.

4. LEIBKONNAKÜSITLUS

Eesmärk

Leibkonnaküsitluse eesmärk on fikseerida küsitletava leibkonna suurus ja tüüp, mis on üks sotsiaalstatistika põhinäitajaid. Küsimused soo, vanuse ja perekonnaseisu kohta võimaldavad analüüsida tööturu muutusi erinevates rahvastikurühmades. Leibkonnaküsitlusele vastab üks leibkonna 15–89-aastastest liikmetest, kelle valib leibkond ise. **NB!** Leibkonna nimekirja ei kanta neid isikuid, kes on leibkonda tulnud pärast uuringunädala lõppu (nt vastsündinuid).

Mõisted

Sünniriik – riik praeguse haldusjaotuse järgi, kus küsitletav on sündinud või mis oli tema ema peamine elukohariik küsitletava sünnihetkel.

Seaduslik perekonnaseis – vallaline, abielus, registreeritud kooselus, lahutatud või lesk vastavalt Eesti (või muu riigi) seadustele. See on juriidiline seisund ja võib erineda tegelikust perekonnaseisust – vallaline, vabaabielus, abielus, registreeritud kooselus, lesk, lahutatud või lahuselav.

4.1. OSA X. TAASOTSIMINE

Eesmärk

Osa X eesmärk on fikseerida valimileibkondade koosseis ja kordvüküsitlustel koosseisu muutused. Uusi liikmeid selles osas ei märgita.

X4–X5. Selgitatakse välja need leibkonnaliikmed, kes enam sellesse leibkonda ei kuulu, ja nende lahkumise põhjus.

Valimiisiku puhul tohib lahkumise põhjuseks märkida ainult variandi 2 („Surnud“) või 3 („Suundumine välismaale (kauemaks kui 1 aastaks)“). Muul juhul peab valimiisik kuuluma küsitletavas leibkonda.

Oluline on vahet teha, **kas isik** viibib institutsioonis (kollektiivses asutuses, nt haiglas, vanglas, sõjaväes vm) või ajutiselt välismaal ja **kuulub ikkagi leibkonda**, või viibib seal pikka aega (kauem kui üks aasta), viimasel juhul teda leibkonnaliikmete hulka ja seega ka **uuringsusse ei arvata**.

Ajutiselt eemalviibijad on leibkonnaliikmed, kes on säilitanud majanduslikud sidemed leibkonnaga. Eemalviibimise ajutus tähendab eelkõige seda, et pärast lähetuse, õpingute vms tegevuse lõppu pöördub eemalviibija eeldatavalt leibkonna juurde tagasi. Kas side eemalviibijaga on piisav, et teda leibkonna liikmeks lugeda, jääb üldjuhul küsitletava otsustada. Kui eemalviibiv leibkonnaliige on loonud oma perekonna ja elab püsivalt eraldi, ei peeta teda

küsitletava leibkonna liikmeks, kuigi tal võib näiteks olla vanematekodus endiselt oma tuba ja ta võib saada regulaarset majandusabi.

4.2. OSA YA. LEIBKONNA JA LEIBKONNALIIKMETE ÜLDANDMED

Y. Leibkonnaliikmete arvu määramisel tuleb lähtuda leibkonna määratlusest. Leibkond on põhiliselt ühises eluruumis, st ühel aadressil elavate isikute rühm, kes kasutab ühiseid rahalisi ja/või toiduessursse. Ühiste rahaliste ressursside kasutamine tähendab, et panustatakse leibkonna sissetulekusse ja/või saadakse kasu leibkonna sissetulekust.

Leibkonda kuuluvad isikud on leibkonnaliikmed. Leibkond on ka üksi elav isik. Üheks leibkonnaks ei loeta korterikaaslast, juhul kui nad elavad koos vaid eluruumi pärast ja jagavad omavahel ainult eluruumiga seotud kulusid, mitte aga sissetulekut.

Leibkonnaliikmed on:

- alaline elanik, kui ta kasutab leibkonnaga ühiseid rahalisi ja/või toiduessursse;
- allüürnik, kostiline, külaline, leibkonnas elav koduteenija või lapsehoidja, kui ta kasutab leibkonnaga ühiseid rahalisi ja/või toiduessursse ja kui kehtib vähemalt üks kahest: tal ei ole mujal omaette leibkonda või ta plaanib viibida leibkonnas vähemalt 12 kuud;
- ajutiselt (puhkuse, töö, õpingute vm tõttu) eemal viibiv leibkonnaliige, kui ta kasutab leibkonnaga ühiseid rahalisi ja/või toiduessursse, ei kuulu kusagil mujal omaette leibkonda ja ta kavatseb eemal viibida alla 12 kuu;
- õpingute või töö tõttu kodust eemal viibiv leibkonnaliige (olenemata eemalviibimise kestusest), kui kehtivad kõik järgmised tingimused: ta kasutab leibkonnaga ühiseid rahalisi ja/või toiduessursse, ei kuulu kusagil mujal omaette leibkonda, on mõne leibkonnaliikme abikaasa või laps ja hoiab jätkuvalt tihedaid suhteid leibkonnaga ning peab leibkonna elukohta oma peamiseks elukohaks;
- haiglas, pansionis, ühiselamus või mõnes muus institutsioonis (kollektiivses asutuses) viibiv leibkonnaliige, kui ta kasutab leibkonnaga ühiseid rahalisi ja/või toiduessursse ja tema tegelik või plaanitav eemalviibimise aeg on alla 12 kuu.

Isikut peetakse leibkonna liikmeks, kui tal on leibkonnas tavapärane elukoht.

YA1. Telefoniküsitluses ei tohi sugu määrata vastaja hääle järgi, vaid küsimus tuleb igal juhul ette lugeda.

YA2. Kui tegelik sünniaeg ja ametlik sünniaeg erinevad, tuleb vastuseks märkida ametlik sünniaeg.

YA3. Seaduslik ja tegelik perekonnaseis võivad erineda. Näiteks kui leibkonnaliige on seaduslikus abielus, kuid oma abikaasaga koos ei ela, on tema seaduslik perekonnaseis ikkagi „abielus“. Kui leibkonnaliikme seaduslik abikaasa on surnud ja leibkonnaliige on vabaabielus, on tema seaduslik perekonnaseis „lesk“.

Vastusevariant „**Vallaline, ei ole olnud seaduslikus abielus ega registreeritud kooselus**“ tuleb valida, kui isik pole kunagi olnud seaduslikus abielus ega registreeritud kooselus ei Eestis ega mõne teise riigi seaduste kohaselt.

Vastusevariant „**Seaduslikus abielus**“ tuleb valida, kui isik on astunud seaduslikku abiellu ja see ei ole lõppenud abikaasa surma või seaduslikult vormistatud abielulahutusega (ka juhul, kui lahutusprotsess veel käib), olenemata sellest, kas abikaasad tegelikult koos elavad või mitte. Seaduslikuks tunnistatakse Eestis mehe ja naise vaheline abielu, mille sõlmimisel on koostatud perekonnaseisuasutuses abieluakt. Seaduslik võib olla ka mõnes teises riigis selle riigi seaduste järgi sõlmitud abielu. Eestis seaduste kohaselt saab abielluda vähemalt 18-aastane isik ja eriloga ka 15–17-aastane isik. Nooremad ametlikult abielluda ei saa.

Vastusevariant „**Registreeritud kooselus**“ tuleb märkida, kui isik on sõlminud kooselulepingu 2016. aasta 1. jaanuaril kehtima hakanud kooseluseaduse järgi või registreerinud partnerluse mõnes teises riigis kehtiva samasisulise seaduse järgi.

Vastusevariant „**Lahutatud**“ tuleb märkida, kui isiku (viimane) seaduslik abielu lahutati ja ta ei ole uuesti seaduslikult abiellunud või kui (viimane) registreeritud kooselu on lõpetatud poolte kokkuleppel.

Vastusevariant „**Lesk**“ tuleb valida, kui leibkonnaliikme viimane seaduslik abielu lõppes abikaasa surmaga või registreeritud kooselu elukaaslase surmaga.

YA4. Seaduslik perekonnaseis ja tegelik perekonnaseis võivad erineda. Näiteks võib leibkonnaliige olla seaduslikus abielus, kuid oma seadusliku abikaasaga mitte koos elada.

YA5. Vabaabieluks peetakse seadustamata abielulist kooselu ehk registreerimata abielu. Seaduslik ja tegelik perekonnaseis võivad erineda. Näiteks võib leibkonnaliige olla seaduslikus abielus ühe inimesega, kuid elada vabaabielus kellegi teisega.

4.3. OSA YB. SUHTED LEIBKONNAS

YB1. Suhted tuleb kirja panna ridade kaupa, kõigepealt küsitakse järjekorranumbriga 02 liikme suhet järjekorranumbriga 01 liikmesse, seejärel liikme 03 suhet liikmesse 01, seejärel liikme 03 suhet liikmesse 02 jne.

Näide. Kui 1. liige on 2. liikme poeg, siis 2. liige on 1. liikme isa või ema.

Kirja tuleb panna kõikide leibkonnaliikmete suhted kõikide teiste leibkonnaliikmetega.

Abikaasa/elukaaslane on seaduslik abikaasa, registreeritud elukaaslane või vabaabielukaaslane.

Laps on nii lihane kui ka ametlikult lapsendatud (adopteeritud) laps.

Kasulaps – kui leibkonnas on vanema elukaaslane, kes ei ole lapse lihane vanem ega last ametlikult lapsendanud (adopteerinud), tuleb laps märkida tema **kasulapseks** olenemata sellest, kas leibkonnaliikmed ise seda terminit kasutavad või mitte.

Miniana/väimehena ja ämmana/äiana lähevad isikud arvesse ka siis, kui tegemist on vabaabieluga.

Vanavanemateks peetakse inimese vanemate vanemaid, olenemata sellest, kas ta on lihane, adopteeritud või kasulaps. Kui leibkonnas on inimese vanema elukaaslase ema või isa, kes ei ole tema lihane vanavanem, tuleb ta märkida **vanavanemaks** olenemata sellest, kas leibkonnaliikmed ise seda terminit kasutavad või mitte.

Lapselasteks märgitakse inimese lapse lapsed, olenemata sellest, kas tegemist on lihase, adopteeritud või kasulapsega. Kui leibkonnas on inimese lapse elukaaslase laps, kes ei ole tema lihane lapselaps, tuleb ta märkida **lapselapseks** olenemata sellest, kas leibkonnaliikmed ise seda terminit kasutavad või mitte.

Õena/vennana lähevad lisaks samade vanemate lastele arvesse ka poolõed ja -vennad ning kasuõed ja -vennad (sh ema või isa elukaaslase lapsed)

Muu sugulane on näiteks onu või tädi, nende lapsed, elukaaslase vanavanemad jt.

Muu mittersugulane on inimene, kellega elatakse ühes leibkonnas, aga ei olda suguluses, näiteks üheskoos elavad tudengid.

YB3b. Märkige koht, kus leibkonnaliige veedab suurema osa oma vabast ajast.

Leibkonnaliikme elukohaks märkige leibkonna elukoht, kui leibkonnaliige on:

- üldhariduskooli õpilane või põhikooli lõpetamise järel kutseõppes õppija, kes nädala sees viibib õpingute tõttu eemal, kuid nädalavahetuse veedab leibkonna eluruumis;
- töötaja, kes viibib töö tõttu nädala sees leibkonna juurest eemal, kuid nädalavahetuse veedab leibkonna eluruumis;
- laps, kes elab kahes elukohas vaheldumisi ja veedab võrdselt aega mõlema vanemaga ning viibib intervjuu ajal leibkonna eluruumis.

Erandjuhul võib leibkonnaliikme elukohaks märkida leibkonna elukoha, kui leibkonnaliige on:

- ühiselamus elav üliõpilane või keskkariduse baasil kutseharidust omandav õpilane, kellel on säilinud leibkonnaga majanduslikud (rahalised) sidemed ja kes ei ole ühegi teise leibkonna liige;
- töötaja, kes viibib töö tõttu pikemalt eemal, kuid panustab märkimisväärselt leibkonna sissetulekusse ega ei ole ühegi teise leibkonna liige.

Kui laps elab kahes elukohas vaheldumisi ja veedab võrdselt aega mõlema vanemaga, võib **erandjuhul** määrata tema elukohaks selle vanema elukohta, kes saab lapsega seotud hüvitisi (või nende puudumisel panustab rohkem lapsega seotud kuludesse).

4.4. OSA YC. DEMOGRAAFILISED ANDMED

YC3. Sünniriik on riik, kus isiku sünni ajal elas tema ema. Riigi nimi tuleb märkida praegu kehtiva haldusjaotuse järgi. Kui sellist riiki loetelus ei ole, tuleb kirjutada riigi nimi väljale „Ei leia loendist“. Pikema selgituse saab vajaduse korral kirjutada kommentaarväljale.

YC4A–YC4B. Kui isik on sündinud välisriigis, kirjutatakse tema Eestisse elama asumise aasta. Kui isik on Eestisse elama asunud mitu korda, pannakse kirja viimane Eestisse elama asumise aasta. Sellel või eelmisel aastal Eestisse elama asunutel märgitakse ka kuu.

Kui isik on sündinud Eestis ja elanud mitu korda välismaal, märgitakse viimatisel aastal Eestisse elamise asumise aasta. Juhul kui isik on elanud väljaspool Eestit alla aasta, siis seda kirja ei panda.

YC4i. Juhul kui isikul on nii lihane kui ka kasuvanem, tuleb ära märkida selle vanema sünniriik, kes tegelikult lapse kasvatamisel osales. Kui isikul on kaks samast soost vanemat, võib olenemata soost ühe vanema sünniriigi kirjutada lahtrisse “isa sünniriik” ja teise vanema sünniriigi lahtrisse “ema sünniriik”.

Riigi nimi tuleb valida praegu kehtiva haldusjaotuse järgi. Erandiks on aastatel 1920–1945 Eesti Vabariigi endisel territooriumil (s.o Petserimaal või Narva jõe tagusel alal) sündinud isikud. Nende sünniriik ei lähe kirja praegu kehtiva haldusjaotuse järgi, vaid kõigepealt tuleb valida „Välisriik“ ja järgmises küsimuses variant „Eesti Vabariigi endine territoorium Petserimaal ja Narva jõe tagune ala“.

YC4e. Juhul kui isikul on nii lihane kui ka kasuvanem, tuleb ära märkida selle vanema sünniriik, kes tegelikult lapse kasvatamisel osales. Kui isikul on kaks samast soost vanemat, võib olenemata soost ühe vanema sünniriigi kirjutada lahtrisse “isa sünniriik” ja teise vanema sünniriigi lahtrisse “ema sünniriik”. Riigi nimi tuleb valida praegu kehtiva haldusjaotuse järgi. Erandiks on aastatel 1920–1945 Eesti Vabariigi endisel territooriumil (s.o Petserimaal või Narva jõe tagusel alal) sündinud isikud. Nende sünniriik ei lähe kirja praegu kehtiva haldusjaotuse järgi, vaid kõigepealt tuleb valida „Välisriik“ ja järgmises küsimuses variant „Eesti Vabariigi endine territoorium Petserimaal ja Narva jõe tagune ala“.

4.5. OSA YD. LEIBKONNA ELAMISTINGIMUSED

Vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

5. ISIKUKÜSITLUS

Ankeet täidetakse valimis antud uuringunädala kohta. Isikuküsitlusele vastab iga vähemalt 15-aastane leibkonna liige iseenda kohta. Ainult erandjuhtudel on lubatud teha *proxy*- ehk asendusintervjuu. Viimast nelja nädalat puudutavad küsimused käivad uuringunädala ja sellele eelnenud kolme nädala kohta ning nende kohta on ankeedis üldjuhul kuvatud ka kuupäevade vahemik. Kindlat ajavahemikku puudutavatele küsimustele on vastajal kergem vastata, kui soovitada vaadata tal kalendrisse.

5.1. OSA C. TÖÖTAMINE UURINGUNÄDALAL

Eesmärk

Osa C ülesanne on fikseerida küsitletava seisund uuringunädalal ja sellest sõltuvalt jätkata osaga D või liikuda küsitluses edasi osasse G.

Mõisted

Töötamine – isik töötas uuringunädalal vähemalt ühe tunni ja sai (saab) selle eest tasu. Töö on peale palgatöö ka ettevõtetus, talupidamine, vabakutselisena tegutsemine, individuaaltöö, samuti otsese palgata töö pereliikmele kuuluvas talus või ettevõttes jne. Tööjõu-uuringu seisukohalt pole oluline, kas töö oli ametlikult vormistatud või kas tegu oli täis- või osajätööga. Töö on ka ebaseaduslik sissetulekut andnud tegevus, kui küsitletav seda nimetab, samuti juhutöö, kui isik töötas uuringunädalal vähemalt ühe tunni.

Ühe tunni kriteeriumi rakendamine on tingitud vajadusest piiritleda töötus kui töö täielik puudumine. Töötavate isikute jaotust töökoormuse järgi aitab selgitada töötundide fikseerimine.

Õpipoisid ja praktikandid loetakse uuringunädalal töötanuks ainult siis, kui nad saavad praktilisel viibimise eest **tasu** (palka, praktikatoetust vms). Tasustamata praktilisel viibimist töötamiseks ei loeta.

Ettevõtlusega tegelev isik loetakse uuringunädalal töötanuks, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:

- isik töötab oma firmas, talus või tegeleb erapraksisega tulu teenimise eesmärgil, ka siis kui tulu tegelikult ei saada;
- isik kulutab aega firma, talu või erapraksise toimimiseks, ka siis kui tegelikult midagi ei müüda, teenuseid ei pakuta, midagi ei toodeta (näiteks talupidaja tegeleb hooldustöödega, arhitekt ootab kliente, kalur parandab paati või võrke, isik osaleb seminaril jms);
- isik kulutab aega firma, talu või erapraksise käivitamiseks (näiteks ostab või seab töökorda seadmeid, rendib ruume, tellib varustust jms).

Isik, kes töötab oma talus (põllumajanduslikus majapidamises), loetakse uuringunädalal töötanuks, kui vähemalt osa toodangust läheb müügiks. Ei ole oluline, et toodangut müüduks uuringunädalal, vaid et tavaliselt (osa) toodangut müüakse.

Palgatöötaja, kes oli terve uuringunädala koolitusel, loetakse töötanuks, kui üks järgmistest tingimustest on täidetud:

- osales koolitusel tööandja nõudmisel;
- koolitus toimus tööajal;
- koolitus oli otseselt seotud praeguse töökohaga.

Töötavateks loetakse ka need, kes uuringunädalal ajutiselt töölt puudusid. Ajutiselt töölt puudumine – isiku töötamine on ajutiselt katkenud, ta eeldab teatud aja pärast töö jätkumist, töölt puudumine kestab kuni kolm kuud.

Näited

- Isik, kes töötas uuringunädalal oma talus, kus toodetakse müügiks, aga uuringunädalal ei müüdnud midagi, sest ei olnud saagikoristuse aeg, on töötav.
- Isik, kes töötas oma talus, kus toodangut ei müüda (toodetakse ainult oma tarbeks), ei ole töötav.

- Isik, kes ehitab maja eesmärgiga teenida tulu (maja välja üürides või müües), on töötav.
- Isik, kes ehitab maja ainult oma perekonna jaoks, ei ole töötav.
- Registreeritud töötu, kes uuringunädalal osales töötukassa suunamisel tööharjutusel, -praktilal või vabatahtlikul töö, mille eest ta saab tasu, ei ole töötav.
- Isik, kes teeb vabatahtlikku tööd, mille eest tasu ei maksta (näiteks tasuta hoolekandetöö kiriku juures, tasuta töö hooldekodus, tasuta töö MTÜs), ei ole töötav.
- Isik, kes viibib ema- või isapuhkusel, on töötav.
- Isik, kes viibib vanemapuhkusel, on töötav, kui ta saab tööga seotud tulu või hüvitisi või tema eeldatav vanemapuhkusel oleku aeg on lühem kui 3 kuud.

Juhised

Väga oluline on uuringunädal täpselt kindlaks määrata. Küsitaja loeb ette osa alguses oleva teksti koos täpsete kuupäevadega nädala alguse (esmaspäev) ja lõpu (pühapäev) kohta. Uuringunädala kohta käivate küsimuste juures on kuvatud ka uuringunädala kuupäevad.

C01, C03a, C02a. Küsimuste eesmärk on teha kindlaks, kas küsitav uuringunädalal töötas või mitte. Küsimused on üles ehitatud põhimõttel, et iga järgmine küsimus laiendab töö mõistet: küsimuses C03a laiendatakse seda ilma otsese tasuta pereettevõttes või talus töötamise, küsimuses C02a ajutise töölt puudumise võrra. Niisuguse laiendamise eesmärk on kõigi töötavate isikute maksimaalne fikseerimine.

Niipea kui vastus mingile küsimusele jadast C01, C03a, C02a on jaatav, järgmisi küsimusi enam ei esitata, vaid asutakse põhitöö osa (osa D) täitmisele. Kui vastused C01, C03a, C02a järgnevatele küsimustele jäävad vaatamata töö mõiste laiendamisele eitavaks, jätkatakse küsitlust osast G (mittetöötava viimane töökoht). **NB!** Küsimustele C01, C03a, C02a ei ole lubatud vastamata jätta, sest need on vajalikud vastaja suunamiseks ankeedi järgmistesse osadesse.

Kui küsitlaval on mitu töökohta ja ta oli uuringunädalal põhitöökohalt puhkusel, arvestage küsimusele C01, C03a, C02a vastamisel põhitöökohta.

C05a–C09a. Küsimustega selgitatakse välja töölt ajutiselt puuduvad isikud. Palgatöötajate puhul on töölt puudumine ajutine juhul, kui säilib suhe tööandjaga. Oluline on tähele panna, et põhimõtteliselt on töölt ajutiselt puuduvad vaid need isikud, kellel on mingi püsivam töösuhe. Juhutöötajaid töölt puudujate hulka ei arvata, sest neil püsivam töösuhe puudub. Ka hooajatöötajaid, kel puudub aastaringne töösuhe, ei arvestata väljaspool tööhooaega ajutiselt puuduvaks. Tööleasujaid, kellel on olemas töö alustamise kokkulepe (seega töösuhe), kuid kes pole veel tegelikult tööle asunud, ei loeta ajutiselt töölt puuduvaks, vaid töötuks. Erandi moodustavad viimati nimetatute seas vaid isikud, kes on kokkulepitud töö esimesel päeval haigestunud. Nende puhul on ajutine puudumine seisundina aktsepteeritav.

Ettevõtjate (nii tööandjate, üksikettevõtjate kui ka talupidajate) ja palgata peretöötajate puhul on ajutiselt töölt puudumise eelduseks ettevõtte (jätkuv) olemasolu, mis võimaldab pärast tööle naasmist taas tegevust jätkata. Ettevõtte on jätkuvalt olemas, kui vähemalt üks järgmistest tingimustest on täidetud:

- masinad või seadmed, millesse isik on raha investeerinud, on ettevõtte tegevuses tema enda või tema palgatöötajate kasutuses;
- kontor, ladu, talu vm ärihoone on kasutusel;
- ettevõtte kohta on avaldatud infot äriteatmikus, reklaamlehes vms.

Ettevõtte ajutise sulgemise tõttu saab väljaspool hooaega lugeda ajutiselt puuduvateks rannarestoranide, -kioskite jms sesoonsete ettevõtete töötajaid ainult siis, kui neil on kokkulepe tööle naasmiseks ja tööandja maksab jätkuvalt tasu, mis moodustab vähemalt 50% tavalisest töötasust.

C05a. Ajutise töölt puudumise põhjuseks võib olla korraline puhkus, sundpuhkus, riigipühad, enda haigus või vigastus, jms. Märkida ainult üks vastus. Kui küsitlaval on mitu põhjust, siis märkida see, mille tõttu ta puudus kõige rohkem tunde.

NB! Tähelepanelik tuleb olla emapuhkusel ning vanemapuhkusel olijate puhul. Vanemapuhkusel olijal peab laps olema sündinud. Kui laps on veel sündimata, on tegemist emapuhkusega, emapuhkus võib aga jätkuda ka lapse sünni järel.

C06b. Küsimus esitatakse neile, kes märkisid ajutise töölt puudumise põhjuseks vanemapuhkuse. Vanemapuhkust antakse lapse emale või isale kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Vanemapuhkust võib anda ka lapse hooldajale, kui ema või isa kumbki seda puhkust ei kasuta. Vanemapuhkuse ajal makstakse vanemahüvitist vastavalt perehüvitiste seadusele.

C07a. Kontrollitakse ajutise töölt puudumise esimese kriteeriumi täidetust, s.o eeldatavat tööle tagasipöördumist. Tööülesannete all on mõeldud näiteks renoveerimis- või hooldustöid, valvamistjms, kuid mitte juriidilisi ega administratiivseid kohustusi jms.

C09a. Ajutiselt töölt puudumise määratlemise teiseks kriteeriumiks on töölt puudumise kestus. Kuni kolm kuud kestvate ajavahemike puhul on tegemist ajutise töölt puudumisega. Kui küsitletav ei oska öelda, kui kaua ta veel töölt puudub, siis arvestada ainult juba puudunud aega, s.o momendist, mil ta viimati töötas kuni uuringunädala lõpuni. Oodatav töölt puudumise aeg käib ainult peamise põhjuse kohta, miks töölt puudutakse. Näiteks, kui vastaja on vanemapuhkusel, siis emapuhkuse või isapuhkuse aega ei arvestata puudunud aja hulka. Kui vanemapuhkusel olev vastaja sai varem vanemahüvitist, kuid uuringunädalal enam ei saanud, siis lugeda puudumise pikkust alates vanemahüvitise maksete lõppemisest.

C14. Kõrvaltöö, mida vastaja tavaliselt teeb, kuid millel ta töötas uuringunädalal 0 tundi (näiteks puudumise tõttu) tuleb arvesse võtta. Kui inimene töötab samal ajal nii oma firmas kui ka era- või avaliku sektori tööandja juures (nt arstid, kellel on erapraksis ja kes töötavad ka haiglas), tuleb see arvesse võtta kahe eraldi tööna.

Kui ettevõtja tegeleb mitme erineva ülesandega ühes firmas, tuleb see arvesse võtta ühe tööna. Kui ettevõtjal on aga kaks ettevõtet (sh kaks erinevat kohalikku üksust), tuleb seda arvestada kahe tööna.

Palgatöötajate puhul, kellel on mitu töölepingut, tuleb iga lepingut arvestada kui erinevat tööd. Juhutöötajate puhul tuleb iga töölepingut lugeda eri tööna.

Ettevõtjatel on nii palju töökohti, kui mitut firmat nad omavad või kaasomavad, sõltumata klientide arvust.

Tasustamata vabatahtlikku tööd siin ei arvestata, küll aga arvestatakse ilma otsese tasuta töötamist pereettevõttes.

5.2. OSA D. PÕHITÖÖ

Eesmärk

Osas D kogutakse andmeid küsitleva põhitöökoha kohta uuringunädalal. Nende andmete põhjal saadakse hinnangud tööhõive määra, tööga hõivatute jaotuse kohta tegevusala, ametiala, hõivestaatus, ettevõtte omaniku liigi jms järgi, mis on tööhõive põhilisteks näitajateks.

Ettevõtte/asutuse allüksuse töötajate arvu järgi analüüsitakse väikestes ja suurtes töökollektiivides töötajate erinevusi.

Töökoha asukoht, kaugus elukohast ja tööleminekuks kuluv aeg võimaldab analüüsida liikumisi tööturul – hinnata ajutiselt välismaal töötamise ulatust, Eesti-siseseid liikumisi (näiteks kui palju inimesi käib Tallinnas tööl väljastpoolt Tallinna), töö- ja elukoha vahelise kauguse muutusi jms.

Töötundide fikseerimise eesmärk on analüüsida täis- ja osaajaga töötamist, osaajaga töötamise põhjusi (sealhulgas hooldamiskohustuste tõttu), ajutise töölt puudumise, tavalisest vähem või rohkem töötamise põhjusi, ületunnitöö tegemist jms.

Tööaja paindlikkuse ja töökorralduse iseloomustamiseks kogutakse infot küsimustega töö liigi (alaline või ajutine), vahetustega töötamise, õhtuti, öösiti, nädalavahetustel ja kodus töötamise, kaugtöö jms kohta.

Mõisted

Allüksus – majandusüksus, mis üldjuhul on hõlmatud ühe tegevusalaga ja asub ühel aadressil. Ühe tegevusalaga, kuid erinevatel aadressidel asuvad majandusüksused on eri allüksused.

Allüksuse töötajate arv – töötajad, kes töötavad allüksuses või väljaspool seda (näiteks müügiesindajad, varustajad, remondimehed jms) või puuduvad ajutiselt töölt, ja saavad allüksusest palka.

Osaajaga töötaja – tööga hõivatu, kelle tavaline tööaeg on lühem kui sarnasel tööol töötaval täisajaga töötajal.

Tavalised töötunnid – tüüpiline töönädala kestus pikema perioodi jooksul.

Tegelikud töötunnid – uuringunädalal tegelikult töötatud tunnid.

Ületunnid – palgatöötaja tegelikult töötatud tunnid lisaks lepingujärgsetele töötundidele.

Lepingujärgsed töötunnid – palgatöötaja töötunnid vastavalt lepingule, kokkuleppele tööandjaga, kollektiivsele kokkuleppele või seadustele.

Juhised

D01. Töökoht tähendab enamasti mingit ettevõtet või asutust. Peale selle võib töökohaks olla ka talu, pereettevõtte, tegutsemine vabakutselisena, individuaaltöö vms. Ankeedis ja juhendis on kõiki neid võimalikke töökohti tähistatud sõnapaariga „ettevõtte/asutus“. Kirjutatakse töökoha täielik nimi. Aktsiaseltside, osahingute ja mittetulundusühingute puhul tuleb kindlasti märkida ka ettevõtja liik. Ettevõtte/ettevõtja liik lühendada järgmiselt:

AS	aktsiaselts
F	välisriigi äriühingu filiaal
FIE	füüsilisest isikust ettevõtja
MTÜ	mittetulundusühing
OÜ	osahing
SA	sihtasutus
TÜH	tulundusühistu
TÜ	täisühing
UÜ	usaldusühing

Kui ettevõtte/asutuse nimes sisaldub kohanimi, siis tuleb see samuti välja kirjutada (nt Viljandi Kesklinna Kool).

Taluniku puhul tuleb märkida talu ärinimi (mis on registreeritud äriregistris). Kui see ei ole mingil põhjusel võimalik, tuleb kirjutada taluniku ees- ja perekonnanimi ning lõppu talu (nt Jaan Karu talu).

Füüsilisest isikust ettevõtja puhul tuleb samuti kirjutada tema ärinimi.

Ametlikult vormistamata töösuhte puhul, kus ei ole tegemist ettevõtte, asutuse ega taluga, märgitakse näiteks vabakutseline, üksikisik, oma majapidamine vms, vastavalt tehtavale tööle.

D02A–D02B. Tegevusala küsimus on tarvilik ettevõtte/asutuse majandusharusse kuuluvuse kindlakstegemiseks, sest alati ei selgu ettevõtte/asutuse tegevusvaldkond selle nimest.

Märkida tuleb ettevõtte (tööandja) põhitegevusala, sealhulgas: a) mis on töö objekt (nt mööbel, põllukultuurid, ravimid), b) mida tehakse (toodetakse, töödeldakse, müüakse jms), nt põlevkivi kaevandamine, teraviljakasvatus, ehitusmaterjali hulgimüük. Ka nn äriameeste puhul, kes ajavad omal käel mingit äri (ostavad, müüvad, veavad või vahendavad), maksmata mingeid makse ja omamata registreeritud ettevõtet, märgitakse võimalikult täpselt, millega nad tegelevad (nt videofilmide vahendamine, transporditeenused).

Kui isikul on tööandja, kelle tegevusala ei ole isiku tegevusalaga seotud, siis kirjutatakse tema enda tegevusala (nt lapsehoidmine, pillimees pulmas või matustel, koduõpetaja).

Mõnikord on ettevõtte/asutuse koosseisus üksusi, millel on peamisest üksusest erinev tegevus või aadress.

Näiteks pood ja restoran võivad olla üks ettevõtte, kuid loetakse erinevateks allüksusteks. Need võivad asuda ühel aadressil või erinevatel aadressidel. Allüksus on majandusüksus, mis üldjuhul on hõlmatud ühe tegevusalaga ja asub ühel aadressil. Ühe tegevusalaga, kuid mitmel aadressil asuvad majandusüksused on eri allüksused. Samuti on eri allüksused erineva tegevusalaga, kuid samal aadressil asuvad majandusüksused.

Näited

- Ühel aadressil üks tegevus – üks allüksus (näiteks kauplus).
- Kahel aadressil kaks tegevust või kahel aadressil üks tegevus – kaks allüksust (näiteks kauplus ja õmblustöökoda või kaks trükikoda).
- Ühel aadressil kaks tegevust ning raamatupidamises on mõlema tegevuse kohta eraldi arvestus – kaks allüksust (näiteks hotell ja kauplus).

Abitegevusi (tegevus, mis toetab põhitegevust, nt juhtimine, varustamine, remondi-hooldustööd) ei loeta eri allüksusteks, kui need asuvad põhitegevusega samal aadressil. Juhul kui abitegevus toimub põhitegevusest erineval aadressil, on see eri allüksus.

Renditöötaja puhul märgitakse ettevõtte/asutuse allüksuse tegevusalaks selle ettevõtte tegevusala, kus ta uuringunädalal tegelikult töötas, mitte töäjõurendi firma tegevusala (vt D06A).

D03A. Ameti kirjapanekul tuleb lähtuda tööfunktsioonidest, mida küsitlev täitis, kirjapandud amet peab tööfunktsioone võimalikult täpselt kajastama.

Üldnimetuse (meister, juht, õpetaja, lihttöoline, käsitöoline, tööline, insener, operaator vms), kirjapanekust ei piisa, sest ei ilmne tehtud töö sisu. Näiteks klienditeenindajate puhul on oluline märkida, millises teenindusvaldkonnas ta töötab (ettekandja, teller, hotelli vastuvõtulaua administraator, klienditeenindaja infoletis, müüja riidepoes vms). Õpetajate puhul on oluline märkida, millises haridusastmes ta töötab (algklassiõpetaja, keskkooliõpetaja, puuetega laste õpetaja erikoolis vms). Tööliskutsete puhul peab kirjapandu kajastama, kas tegemist on oskustöolisega, kes tunneb mingit töövaldkonda, või masinaoperaatoriga, kes on spetsialiseerunud mingi masina või seadme juhtimisele.

Märkida tuleb nii küsitleva amet kui ka peamised tööülesanded. Töö sisukirjeldus lihtsustab vastuste hilisemat kodeerimist. Ametitunnus kodeeritakse rahvusvahelise ametite klassifikaatori (ISCO-08) järgi.

Kui küsitlev peab samas ettevõttes peale põhiameti samal ajal veel mingit teist ametit, mille eest tasutakse eraldi (näiteks töötab põhitöö kõrval koristajana), siis selline tegevus tuleb kajastada kõrvaltööna osas E.

D04A. Juhtimiskohustusi võib olla lisaks ettevõtte juhtimisstruktuuris otseselt paika pandud juhtidele ka teistel töötajatel. Juhtimiskohustus tähendab sel juhul kaastöötajate (v.a praktikandid, õpipoisid) juhendamist, nende töö eest vastutamist. Sealjuures võib juhendaja ka ise osaliselt seda tööd teha, mille eest ta vastutab.

Juhtimiskohustustega töötaja vastutab (vähemalt ühe töötaja) töö tegemise eest, juhendab selle tegemist ja kontrollib, et see oleks rahuldavalt tehtud. Juhtimiskohustustena ei käsitleta näiteks kvaliteedikontrolli või konsultandi tööd.

NB! Siinkohal tuleb silmas pidada tavalist situatsiooni, mitte ainult uuringunädalat. Kui küsitlaval tavaliselt ei ole juhtimiskohustusi, aga näiteks uuringunädalal asendas ajutiselt puuduvat ülemust, siis seda juhtimiskohustusena ei märgita.

D05. Tööalane seisund peegeldab erinevusi küsitlevate suhetes tootmisvahenditega, nende töö tasustamise viisid ja võimalustes otsustada oma tööga seotud küsimusi.

Palgatöötaja on isik, kes on hõivatud täis- või osaaajatööga asutuse, ettevõtte või muu tööandja heaks ning talle tasutakse kas rahas või natuuras (ei ole oluline, kas töökoht on ametlikult registreeritud või mitte). Palgatöötajad on ka ohvitserid, allohvitserid, kirikuõpetajad. **NB!** juhutööga elatist teenivad isikud on samuti palgatöötajad, sest nad saavad töö eest tasu.

Palgatöötaja(te)ga ettevõtja on ettevõtte, töökoja, poe, büroo jms omanik, kes kasutab selles pidevalt vähemalt ühte palgatöötajat. Ajutine (hooajaline) palgatöö kasutamine isikut veel palgatöötajatega ettevõtjaks ei muuda. Palgatöötajatega ettevõtjaks ei loeta ka ettevõtte palgatöötajast direktorit.

Palgatöötajaga talupidaja on isik, kes peab talu, milles pidevalt töötab vähemalt üks palgatud töötaja (ei ole oluline, kas talu on ametlikult registreeritud või mitte). Otsese palgata töötavad pereliikmed ja sugulased ei ole palgatöötajad.

Üksikettevõtja ehk palgatöötajateta ettevõtja on isik, kes tegeleb oma töö saaduse (teenuse või toote) müümisega ja omab selle valmistamiseks vajalikke tootmisvahendeid (ei ole oluline, kas sellise üksikettevõtja tegevus on ametlikult registreeritud või mitte).

Palgatööjõuta talupidaja on isik, kes peab talu, kus ei tööta pidevalt palgalist tööjõudu (ei ole oluline, kas talu on ametlikult registreeritud või mitte).

Vabakutselisteks nimetatakse neid, kellel on ilma kellegi juures palgal olemata mingi vaimse tegevusega seotud amet (nt kunstnik, kirjanik), millega ei kaasne oma ettevõtet (ruume, maad, seadmeid jm). Sisuliselt on nad kõige lähedasemad üksikettevõtjatele. Vabakutseline ei ole juhutööga leiba teeniv palgaline.

Nn äripartnerid („mitmemehefirmade“ kaasomanikud) on palgatöötajatega ettevõtjad või üksikettevõtjad olenevalt sellest, kas nende firmad kasutavad palgatööjõudu või mitte.

Palgata töötaja pereettevõttes, talus märgitakse nende puhul, kes töötavad oma perele kuuluvas ettevõttes või talus ilma otsest palka saamata (jagavad ettevõttest või talust saadavat sissetulekut, ka mitterahalist). Sisuliselt on nende inimeste seisund kõige lähedasem üksikettevõtjatele. Siia ei kuulu vabatahtlik töö ega tegevus. Palgata töötaja pereettevõttes või talus peab elama samas leibkonnas, kus ettevõtte või talu omanik.

Näited

- Leibkonnas elav poeg või tütar, kes töötab vanemate pereettevõttes või talus ilma otsest palka saamata, on palgata töötaja pereettevõttes, talus.
- Naine, kes töötab abikaasale kuuluvas ettevõttes või talus ilma otsest palka saamata, on palgata töötaja pereettevõttes, talus.
- Sugulane, kes ei ela leibkonnas, kuid tuleb talusse appi kiirel koristusajal ja ei saa tasu (ei rahas ega natuuras), ei ole palgata töötaja pereettevõttes, talus.
- Sugulane, kes ei ela leibkonnas, kuid tuleb talusse appi kiirel koristusajal ja saab tasu (rahas või natuuras), ei ole palgata töötaja pereettevõttes, talus. Sel juhul on vastuseks palgatöötaja.

Tulundusühistu liige märgitakse isikul, kes on liige ühistus, mille eesmärk põhikirja järgi on saada ainelist tulu ja jaotada see liikmete vahel. Tulundusühistu ärinimes peab sisalduma sõna „ühistu“. Seda vastusevarianti ei märgita nende isikute puhul, kes töötavad tulundusühistus ja saavad selle eest palka (ei ole tulundusühistu liikmed). Sel juhul on vastuseks „Palgatöötaja“.

Kui tekib raskusi aktsionärist küsitletava liigitamisega ettevõtjaks või palgaliseks, tuleks lähtuda sellest, kas ta saab tulu põhiliselt palga või omanikutulu vormis. Samamoodi tuleb talitada mitmesuguste ühistute liikmetega (sh MTÜ-d).

Näited

- Isik, kes töötab oma talus ja kelle juures töötavad ainult pereliikmed, kes ei saa otsest palka, on palgatööjõuta talupidaja.
- Eraviisil töötav lapsehoidja, kes saab palka lapse vanemalt, on üksikettevõtja.
- Lapsehoidja, kes töötab lapsehoidmisteenus pakkuva firma vahendusel ja saab palka firmast, on palgatöötaja.
- Kodus eratunde andev õpetaja, kes saab õpilaselt (õpilase vanematelt) palka, on üksikettevõtja.

D06A. Küsimuste eesmärk on välja selgitada, mis liiki on tööleping või millisel viisil on reguleeritud töösuhe.

Kirjalik tööleping on töötaja ja tööandja kokkulepe, mille kohaselt töötaja kohustub tegema tööandjale tööd, alludes tema juhtimisele ja kontrollile, tööandja aga kohustub maksma töötajale töö eest tasu ning tagama talle poolte kokkuleppe, kollektiivlepingu, seaduse või haldusaktiga ettenähtud töötingimused. Sellest määrangust tulenevalt on töölepingu eritunnused:

- töötaja kohustub tegema tööd, täitma kindlat tööfunktsiooni, mitte aga valmistama tööandjale konkreetset objekti;
- töö tegemisel allub töötaja tööandja juhtimisele ja kontrollile, st tööandja määrab töö tegemise koha, aja ja viisi;
- tööandja on kohustatud tehtud töö eest tasu maksma, st töötaja saab töötasu just tööandjalt, mitte tellijalt.

Need kolm tunnust võimaldavad eristada töölepingut tsiviilõiguslikust töövõtulepingust. Kui need kolm eelnimetatud tunnust esinevad korraga, võib kindlalt öelda, et tegemist on töölepinguga. Töölepingust tulenevates suhetes reguleeritakse töötegemist ennast, mitte töö lõpptulemust, nagu on omane tsiviilõiguslikust lepingust tulenevates suhetes.

Teenistussuhe on töötamine riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses, seda nii avaliku teenistuse seaduse alusel kui ka valitud ametites. Riigi ametiasutused, kus töötamist loetakse avalikuks teenistuseks, on

- riigikogu kantselei,
- presidendi kantselei,
- õiguskantsleri kantselei,
- kohtud (sh kinnistusametid ja nende osakonnad),
- valitsusasutused (ministeeriumid, riigikantselei, maavalitsused, ametid, inspeksioonid),
- kaitseliit,
- riigikontroll,
- soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei.
-

Kohaliku omavalitsuse ametiasutused, kus töötamist loetakse avalikuks teenistuseks, on:

- valla- ja linnavolikogu kantselei,
- valla- ja linnavalitsused koos struktuuriüksustega,
- osavalla- ja linnaosavalitsused,
- linnavalitsuse ametid,
- kohalike omavalitsuste liitude bürood.

Seaduse järgi võib tulenevalt ametiasutuse ülesannetest ametiasutuse koosseisus olla avaliku võimu volituseta töökohti, millele avaliku teenistuse seadus ei laiene ja kus töötatakse töölepingu alusel.

Töövõtuleping on kirjalik leping, mille alusel töötaja kohustub tegema mingil ajal kindla töö. Töövõtulepinguga isik (töövõtja) kohustub valmistama või muutma asja või saavutama teenuse osutamisega muu kokkulepitud tulemuse (tegema töö), teine isik (tellija) aga maksma selle eest tasu. Töövõtuleping on alati tähtajaline.

Käsunduslepinguga kohustub üks isik (käsundisaaja) osutama teisele isikule (käsundiandja) teenuseid (täitma käsundi), käsundiandja aga maksma selle eest tasu. Niisugune leping ei ole suunatud konkreetse tulemuse saavutamisele, vaid mingite tööde tegemisele teatud aja jooksul. Käsund on otsekui volitus tegutsemiseks mingi eesmärgi saavutamise nimel. Erinevalt töölepingust ei kirjutata isikule täpselt ette, kuidas ta oma tööd peab tegema. Käsundisaaja võib ise otsustada, kuidas kõige paremini eesmärgini jõuda. Kuid seejuures peab ta tegutsema käsundiandja suhtes lojaalsena ja olema hoolas ning ära hoidma käsundiandja vara kahjustamise. Lepingus võib kokku leppida, et tasu makstakse teatud ajavahemiku järel (näiteks kord kuus) või pärast käsundi täitmist.

Käsundusleping on sarnane töölepingule, mõlemal juhul tehakse tööd protsessina. Käsunduslepingud on näiteks juriidilise isiku ja juhatuse liikmete vahel sõlmitavad lepingud (nn juhatuse liikme lepingud). Tihti sõlmivad ülikoolid õppejõududega loengute lugemiseks just käsunduslepingu.

Leping tööjõudu rentiva firmaga – erinevalt tavalistest tööpakkumisi vahendavatest ettevõtetest on tööjõurendi firmad ise tööandja staatuses – nad sõlmivad inimestega vajalikud töölepingud ise, maksavad palka ise jne.

Ettevõtte saavad renditööjõudu kasutada olukorras, kus püsitöötaja palgal hoidmine ei ole otstarbekas, näiteks põhitöötaja haigestumine, kiired tellimused, puhkused, ühekordsed projektid, plaanitud tähtajalised tööd jmt. Sellise töövõtumeetodi puhul on töötaja tellija ehk kliendi käsutuses kuid rendifirma palgal. Renditöötajate töölepingud on üldjuhul lühiajalised. Renditöötaja puhul märgitakse tegevusalaks (küsimus D02B) ja töötajate arvaks (küsimus D07A, D07B) selle ettevõtte/asutuse allüksuse tegevusala ja töötajate arv, kus ta uuringunädalal tegelikult töötas, mitte tööjõurendi firma tegevusala ja töötajate arv.

Tööjõurendi firma töötajate puhul, kes töötavad ainult firma enda jaoks, mitte renditööjõuna, seda vastusevarianti ei märgita.

Tööleping on üldjuhul kirjalik, kuid erandina võib töölepingu seaduse kohaselt sõlmida suulise töölepingu, kui töötaja võetakse tööle sellise töö tegemiseks, mille kestus ei ületa kaht nädalat. Suuline tööleping loetakse sõlmituks, kui töötaja on tööle lubatud.

Töö suulise kokkuleppe alusel tähendab harilikult nn musta tööd, mis ei ole ametlikult registreeritud ja mille pealt (erinevalt suulisest töölepingust) ei maksta sageli ka makse.

D06Ac, D06Ad. Nende küsimustega soovitakse teada saada, kas töölepingus on kindlaks määratud töötundide arv. Juhul, kui töötajal on nii kirjalik kui ka suuline tööleping, tuleb võtta arvesse need tunnid, mis on ette nähtud kirjalikus töölepingus. Kui isiklikus lepingus ei ole töötundide arv kindlaks määratud, kuid see on määratud kollektiiv- vms lepingus, siis võetakse arvesse need tunnid.

Kui vastaja töötab tööjõudu rentiva firma kaudu, siis tuleb võtta arvesse need tunnid, mille on määranud tööjõudu rentiv firma, mitte need, mida tehti kliendi juures.

Kui töölepingus on tunnid määratud kuu või aasta kaupa, siis tuleks vastuseks märkida nädala töötunnid hinnanguliselt.

Töötunde võib märkida ka poole tunni täpsusega.

D06AA. Töölepingu või teenistussuhte võib sõlmida kas tähtajatult või tähtajalisena. Tähtajalise töölepingu võib sõlmida kuni viieks aastaks, kui seda õigustavad töö ajutisest tähtajalisest iseloomust tulenevad mõjuvad põhjused, eelkõige töömahu ajutine suurenemine või hooajatöö tegemine. Ajutiselt äraoleva töötaja asendamise ajaks võib sõlmida tähtajalise töölepingu.

D06Ba. Tähtajaliste lepingute ja suulise kokkuleppe puhul küsitakse, kui pikaks ajaks leping sõlmitud on. Olenevalt lepingu või kokkulepitud töö pikkusest märgitakse see nädalates, kuudes või aastates. Küsimus võib olla probleemne suulise kokkuleppe alusel töötajale. Kui töö kestus ei ole kokku lepitud, märkida vastuseks „Ei tea“.

D07A. Töötajate arvu all on mõeldud töötajate arvu ettevõtte/asutuse selles allüksuses, kus küsitletav töötab, lähtudes küsimuse D02 juures toodud allüksuse definitsioonist. Töötajate arvu kindlakstegemisel tuleb arvesse võtta nii alalised kui ka ajutised töötajad. Samuti tuleb töötajate hulka lugeda küsitletav.

Raskusi võib tekkida juhul, kus ettevõtte/asutuse/allüksuse töötajaskond jaguneb selgepiirilisel täisaja- ja osaaajatöötajateks, keda on täisajatöötajatega võrreldes väga palju. Kui küsitletaval selline probleem tekib, siis tuleb vastamisel lähtuda nn täistööaja ekvivalendist (täistööaja ühikutesse ümber arvatud osaaajatöötajate arv). Kui töötajate arv on vahemikus 1 kuni 10, siis tuleb vastusesse märkida ka täpne töötajate arv.

Renditöötaja puhul märgitakse töötajate arvuks selle ettevõtte/asutuse allüksuse töötajate arv, kus ta uuringunädalal tegelikult töötas, mitte tööjõurendi firma töötajate arv (vt ka D06A).

Juhul kui vastaja ei tea töötajate arvu, siis on võimalik vastata vastusevariantidega „ei tea täpselt, kuid vähem kui 10“ või „ei tea täpselt, kuid 10 või rohkem“. Neid võib valida vaid juhul, kui ei leita sobivat vastusevarianti eespool loetelust.

D07C, D07D. Klient on isik või organisatsioon, kellele tooteid või teenuseid müüdi. Klient ei pruugi olla toote või teenuse lõpptarbija. Näiteks põllumeeste puhul on tüüpiliselt klientideks hulgimüügifirmad vms.

Praegu pooleli olev töö tuleb kaasa arvata.

Klientide arvu all on mõeldud kogu ettevõtte klientide arvu.

D07C küsimuse puhul ei loe see, kas on juba saadud tasu, ainult see loeb, et töö oleks tehtud. Vastusevariant „Mitte ühtegi“ on mõeldud katma olukorda näiteks uute ettevõtete puhul, kes alles alustavad tegevust.

Küsimuse D07D eesmärk on teha kindlaks domineeriva kliendi, st sellise kliendi olemasolu, kellelt saadakse ähemalt 75% sissetulekust.

Arvestada tuleb sissetulekule, mitte kliendi jaoks tehtud tööde arvu. Näiteks alltoodud juhul ei olnud ükski klient domineeriv:

- 8 tööd esimesele kliendile = 1000€: 25% sissetulekust ja 80% tehtud tööst;

- 1 töö teisele kliendile = 2000€: 50% sissetulekust ja 10% tehtud tööst;
- 1 töö kolmandale kliendile = 1000€: 25% sissetulekust ja 10% tehtud tööst.

D08. Probleeme võib töökoha (ettevõtte/asutuse) asukoha märkimisel tekkida neil juhtudel, kui selle allüksused paiknevad mitmes eri kohas. Sel juhul tuleb lähtuda kohast, kus küsitletav uuringunädalal tegelikult töötas (nt ehitajad). Kui küsitletava töö on liikuva iseloomuga (meremehed, autojuhid jt), tuleb lähtuda auto garaažikoha, laeva kodusadama vms asukohast. Kui asukoht aja jooksul muutus, siis tuleb lähtuda sellest, kus küsitletav uuringunädalal töötas. Kui küsitletav töötas kodukontoris, tuleb märkida selle töökoha (allüksuse) asukoht, mille jaoks ta töötas.

Eestis asuva töökoha puhul märgitakse küla/aleviku/alevi/linna (Tallinna ja Kohtla-Järve puhul ka linnaosa) nimi. **NB!** Eristamaks **kattuvate nimedega asulaid** ja valdasid, tuleb jälgida, et õige oleks nii vald, maakond (näiteks Abaja küla Saare maakonnas ja Abaja küla Järva maakonnas; Allika küla Saue vallas Harju maakonnas ja Allika küla Kuusalu vallas Harju maakonnas) kui ka asula tüüp (näiteks Rapla linn ja Rapla vald, Põlva linn ja Põlva vald, Vändra alev ja Vändra vald).

Välismaal töötavate isikute puhul tuleb märkida riik ja lisaks välisriigi haldusjaotuse järgi selle piirkonna nimetus, kus töökoht asub. Kui tegemist on linnaga, siis märkida ka linna nimi.

D09A, D09B. Küsimused fikseerivad töökohale asumise aja. Ettevõtjate puhul võib tööle asumise aja määramisel tekkida probleeme ettevõtte tegutsemiseks ettevalmistamise ja selle tegeliku käivitumise vahelise piiri tõmbamisega. Sel juhul tuleb tööle asumise momendina käsitleda hetke, mil ettevõtte/asutus oli valmis toodangut andma või kliente teenindama. Ettevõtjate puhul ei loeta töö katkemiseks olukorda, kui kliendid vahetusid. Näiteks kui 2014. aastal asuti tööle uue kliendi heaks, aga ettevõtte tegutseb juba aastast 2008, tuleb töökohale asumise ajaks märkida 2008.

Näited

- Kui isikul on tööleping, mida on regulaarselt uuendatud (näiteks igal aastal uuendatav aastane leping), siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta esimest korda sellele tööle asus (leping esimest korda sõlmiti).
- Kui isik (näiteks hooajatöötaja) on töötanud praeguse tööandja juures mitu korda, sealjuures tööleping on vahepeal katkenud pikemalt kui 3 kuud, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta viimast korda sellele tööle asus (praegu kehtiv leping sõlmiti).
- Kui isik vahetab ettevõtte/asutuse sees osakonda või ametit ning saab uue lepingu, siis märgitakse aasta ja kuu, mil isik ettevõttes/asutuses tööd alustas.
- Kui isik töötab ettevõttes, mille omanik vahetus, kuid tema töös ei muutunud midagi, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta sellele tööle asus (omaniku vahetust ignoreeritakse).
- Kui isik töötab ettevõttes, mille omanik vahetus, küsitletav koondati ja uus omanik võttis ta uuesti tööle, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta uue omaniku juurde tööle asus.
- Kui isikul on leping tööjõudu rentiva firmaga (küsimuse D06A vastusevariant 115), siis märgitakse aasta ja kuu, millal ta tööjõudu rentivasse firmasse tööle asus (vaatamata sellele, et tegelikult võib ta olla „renditud“ eri töökohtadele).
- Kui isiku üleviimisel ühest asutusest teise jäi kehtima sama tööleping, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta sellele tööle asus (üleviimist ignoreeritakse).
- Kui ettevõtte/asutuse tegevusala muutus küsitletava seal töötamise ajal, märgitakse aasta ja kuu, mil tegevusala muutus. Kui isikul muutus samas töökohas amet, märgitakse aasta ja kuu, mil amet muutus.

Õpetajate puhul, kellega tööandja sõlmib iga aasta aastase lepingu, tuleb märkida aasta, mil esimest korda selle tööandja juurde tööle asuti.

D11A. Küsitakse ainult neilt, kes asusid sellele töökohale 7 aasta jooksul enne uuringunädalat. Küsimus aitab selgitada eri tööotsimiskanalite kasutamise tulemuslikkust. Tähele tuleb panna, et siin on küsitud, kuidas see töö saadi, mitte kõiki kasutatud tööotsimisviise. Vastusevariandi alla „Pöördusin otse tööandja poole“ tuleks arvestada nii spontaanne kontakteerumine kui ka töömessidel jm üritustel osalemine eesmärgiga kohtuda tööandjatega.

D11B. Kui vastaja on praegusele põhitööle asunud viimase 12 kalendrikuu jooksul, siis täpsustakse, kas Eesti või mõne teise riigi töötukassa või omavalitsuse tööbüroo oli selle töö saamisega seotud. Mõeldud on töötukassa / omavalitsuse tööbüroo aktiivset rolli, ilma milleta küsitletav seda tööd saanud ei oleks. Näiteks sai sealt info tööandja kohta või leidis tööpakkumiskuulutuse selle töö kohta, kus nüüd töötab, sai praegusele tööle töötukassa organiseeritud tööpraktika, palgatoetuse vm tööturumeetme abil. Töötukassas arvel olek või koolitusel osalemine iseenesest ei tähenda töötukassa aktiivset rolli.

D12. Küsimus aitab selgitada tööjõu jaotust omandisektorite vahel. Vastuskaardil toodud loetelu aluseks on ettevõtte omaniku liik. Omanike liikide jaotus on aluseks ettevõtjate klassifitseerimisel, lähtudes nende kapitaliosalusest (häälteenamuse kuuluvusest äriühingus) ja vara kuuluvusest (füüsilisest isikust ettevõtjate puhul).

Klassifitseerimise esimese etapina määratakse, kas tegemist on avaliku sektori (vastusevariandid 11 ja 12) või erasektoriga (vastusevariandid 21, 22, ja 90).

Kui äriühingus (täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu) on riigi ja kohaliku omavalitsuse kapitaliosalus kokku vähemalt 50%, on tegemist avaliku sektoriga.

Kui riigi kapitaliosalus äriühingus on vähemalt 50%, on tegemist avaliku sektori alaliigiga „Riik, k.a avalik-õiguslikud üksused“.

Kui kohaliku omavalitsuse kapitaliosalus äriühingus on vähemalt 50%, on tegemist alaliigiga „Kohalik omavalitsusüksus“.

Erasektorisse liigitatakse äriühing juhul, kui riigil või kohalikul omavalitsusel ei ole äriühingus kapitaliosalust või kui see on alla 50%. Kui Eesti füüsiliste või juriidiliste isikute kapitaliosalus äriühingus on vähemalt 50%, liigitatakse see alaliigi „Eesti erasektor“ alla. Kui välismaa isiku kapitaliosalus on üle 50%, liigitatakse äriühing alaliigi „Välismaa erasektor“ alla. Selle alaliigi alla kantakse ka välismaa äriühingu filiaal. Füüsilisest isikust ettevõtjad kuuluvad alaliigi „Eesti erasektor“ alla. Siia kuuluvad ka kõik need, kelle põhitööks on töötamine talus, tegutsemine vabakutselisena, individuaaltöö vms ning enamik MTÜ-sid.

Kui küsitletav töötab välismaal riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuses, siis märgitakse ka see vastusevariantide 11 ja 12 alla.

Avalik-õiguslikud juriidilised isikud märgitakse alaliigi „Riik, k.a avalik-õiguslikud üksused“ alla. Avalik-õiguslikud juriidilised isikud on

Audiitorkogu,

Eesti Advokatuur,

Eesti Arengufond,

Tervisekassa,

Eesti Kultuurkapital,

Eesti Kunstiakadeemia,

Eesti Maaülikool,

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia,

Eesti Pank,

Eesti Rahvusraamatukogu,

Eesti Rahvusringhääling,

Eesti Teaduste Akadeemia,

Eesti Töötukassa,

Finantsinspektsioon,

Kaitseliit,

Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut,

Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda,
Notarite Koda,
Rahvusoooper Estonia,
Tagatisfond,
Tallinna Tehnikaülikool,
Tallinna Ülikool,
Tartu Ülikool.

Kui on tegemist erijuhuga, mida mingil põhjusel ei saa eespool kirjeldatud liikide alla paigutada, märkida variant „Muu“.

Kui küsitletav ei oska anda mingisugustki infot ettevõtte omaniku kohta, märkida „Ei tea“.

D14. Küsimus on oluline sotsiaalse turvalisuse seisukohalt ja näitab, kas tehtav töö tagab küsitletava toimetuleku pikema aja jooksul või tuleb peatselt endale uus töö leida.

Õpipoisiõppe ehk töökohapõhise õppe korral peavad olema täidetud kõik järgmised punktid:

- tööandja ja õpilase vahel on sõlmitud kindlaks ajaperioodiks leping või ametlik kokkulepe, mis määrab kindlaks koolitusprogrammi reeglid; õpilase esindaja võib muu hulgas olla ka institutsioon, sel juhul on leping sõlmitud tööandja ja institutsiooni vahel;
- õppetöö koosneb nii praktiliste oskuste omandamisest töökohal kui ka teoreetiliste teadmiste omandamisest mõnes haridusasutuses või koolituskeskuses ning toimub regulaarselt – igal nädalal, kuul või aastal.
- õpipoisiõppeprogramm on hariduslik ning programmi lõpetamise järel saab isik kvalifikatsiooni ja/või diplomi;
- programmis osalemine on tasustatud (rahaliselt või natuuras);
- koolitusprogrammi kestus jääb vahemikku 6 kuud kuni 6 aastat; ajaline piirang hõlmab kogu programmi, mitte ainult selle tööd puudutavat osa.

Ajutine töö on tähtajaline töö, mis on võetud teatavaks ajavahemikuks. Töö lõputähtaeg võib olla fikseeritud töölepingus, suulise kokkuleppega või võib olla muul viisil ette määratud (näiteks kui tegemist on hooajatööga, teise töötaja asendamisega tema äraolekul või tööga valitaval ametikohal). Ankeedis on ajutise töö liikideks: töö väljaõppe ajal, töö katseajal, hooajatöö, juhutöö ja muu ajutine töö.

Töö väljaõppe ajal – vastusevariant katab kõik muud praktikavõimalused (nii formaalsed kui ka mitteformaalsed), sh teadustöö assistendid, internid (nt arsti- või loodusteadustes) ning ka pärast kursuseid / õpinguid sooritatav praktika (nt juristid).

Töö katseajal tähendab seda, et tööleping on sõlmitud katseaja tingimusega, mille eesmärgiks on kindlaks teha, kas töötaja oma tervise, võimete, suhtlemis- ja kutseoskuste poolest on sobiv töölepingus kindlaksmääratud töö tegemiseks, samuti selleks, et töötajal oleks võimalik veenduda töö sobivuses. Kui töötaja ei vasta töökoha nõuetele, võib tööandja töölepingu katseaja jooksul lõpetada. Ka töötajal on õigus katseajal tööleping lõpetada, kui ta leiab, et see töö talle ei sobi.

Juhutöö - Juhutöö on tööamps vm ajutise iseloomuga juhuslikku laadi tööots.

Muu – muu ajutine töö, nagu ajutiselt äraoleva (nt vanemapuhkusel oleva) töötaja asendamine, valitaval ametikohal töötamine.

D15. Küsimuse eesmärk on selgitada, kas küsitletav ise tahtis ajutist tööd või oli ta sunnitud seda tegema, sest ei suutnud alalist tööd leida. Juhul kui küsitletava soov ajutisel tööl töötamise ajal muutus, siis lähtutakse uuringunädalast.

D16. Tegemaks vahet lühiajalise ja pikaajalise töö vahel, fikseeritakse küsimusega D16 töötada jäänud aeg kuudes. Kui järelejäänud ajavahemik on lühem kui üks kuu, tuleb vastuseks märkida 1, mitte 0.

D17. Osaajaga töötajad on need, kes töötavad nädalas ametlikult alla 35 tunni, v.a seadusega ettenähtud juhud (lühendatud tööaeg).

Lühendatud tööaja maksimaalne kestus vastavalt seadusele on:

- 15-aastaselt töötajal, kes ei ole koolikohustuslik – 6 tundi päevas ja 30 tundi nädalas;
- 16-aastaselt töötajal, kes ei ole koolikohustuslik, ja 17-aastaselt töötajal – 7 tundi päevas ja 35 tundi nädalas.

Töötajatel, kes töötavad allmaatöödel, tervisekahjulikel ja eriseloömuga töödel, on lühendatud tööaja kestus kuni 35 tundi nädalas.

Koolide ja muude lasteasutuste õpetajatel, kasvatajatel ja teistel pedagoogikaspetsialistidel on lühendatud tööaja kestus kuni 35 tundi nädalas.

Nendel juhtudel loetakse osaajatööks seadusega ettenähtud nädalatööajast oluliselt (vähemalt 5 tundi) lühema tööajaga töötamist. **NB!** Kui küsititava ametikoht (õpetajad, kaevurid jms) kuulub nende hulka, kus on seadusega ettenähtud lühendatud tööaeg, ja ta väidab, et töötab osaajaga, siis tuleb täpsustada, kas see ikka nii on.

D18A. Küsimuse eesmärk on välja selgitada, kas osaajaga töötamine on vabatahtlik või pealesunnitud.

Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest – siia arvestada samas leibkonnas või väljaspool leibkonda elavate laste või täiskasvanud sugulaste või lähedaste hooldamine. Siia mitte arvestada hooldamist kui heategevust (nt heategevusorganisatsiooni vahendusel).

Muud perekondlikud põhjused on näiteks:

- rasedus;
- abielu;
- soov veeta perega rohkem vaba aega;
- koduse majapidamise eest hoolitsemine (mis ei ole seotud hooldamiskohustustega).

Muud isiklikud põhjused võivad olla:

- sõprade või mittesugulaste eest hoolitsemine;
- soov saada rohkem vaba aega;
- ei ole vajadust rohkem töötada;
- ei ole soovi rohkem töötada;
- kolimine;
- pikk puhkus;
- soov pühendada reisimisele/hobidele;
- soov osaleda teistes tegevustes, nt vabatahtlik töö.

Muu – siia alla kuulub ka, kui osaajaga töötamine toimub tööandja soovil või kui näiteks üksikettevõtjal ei ole kuigi palju tööd.

D19A–D19C. Tavaline tööaeg on tüüpiline tegelik töönädala kestus pikema perioodi vältel. Tavalise tööaja hulka tuleb arvestada ka regulaarsed ületunnid. Pikema perioodina käsitleda siinkohal kõige vähem viimast nelja nädalat ja kõige rohkem viimast kolme kuud. Palgatöötajate puhul peaksid tavalised töötunnid üldiselt võrduma töötundidega töölepingus.

Juhul kui vastaja on töölt pikalt puudunud, tuleks arvestada seda tööaega, mis oli enne puudumist. Kui tööaeg on muutlik hooajast sõltuvalt, vastata käesoleva hooaja kohta.

Siin küsimuses ei võeta arvesse koju- ja töölesõidule kuluvat aega, lõunapause, koolitusi, mis ei puutu töösse. Arvesse lähevad aga tööga seotud koolitused/seminarid, töökohtade vahel liikumine, personali juhtimine.

Siin küsimuses võib vastata ka poole tunni täpsusega.

D19D, D19F. Kõik küsimused on ainult põhitöö kohta.

Nende küsimustega võrreldakse puudunud aega selle tööajaga, mida vastaja oleks töötanud tavalisel nädalal. Seega pühapäev võetakse puudumisena arvesse ainult siis, kui ta oleks pidanud sel päeval töötama, kuid uuringunädalal seda ei teinud. Sama kehtib ka riigipühade kohta. Näiteks, kui 1. mai langeb laupäevale, tuleks seda võtta arvesse puudumisena ainult siis, kui ta oleks tavaliselt töötanud laupäeviti.

Poolikute päevade all mõeldakse poolikuid tööpäevi. Näiteks kui töö on osaajaga, st tavaliselt 4 tundi päevas, läheb pooliku päevana arvesse see, kui oldi tööl 2 tundi.

Juhul kui vastaja töötab osaajaga ja töökorralduses on ette nähtud, et ta töötab osa päevi täistööajaga ja saab selle eest samas mahus vabu päevi, siis seda siin küsimuses puudumise alla ei arvestata.

D19G, D19I. Nende küsimustega võrreldakse puudunud aega selle tööajaga, mida vastaja oleks töötanud tavalisel nädalal. Seega pühapäev võetakse puudumisena arvesse ainult siis, kui ta oleks pidanud sel päeval töötama, kuid uuringunädalal seda ei teinud. Sama kehtib ka riigipühade kohta. Näiteks, kui 1. mai langeb laupäevale, tuleks seda võtta arvesse puudumisena ainult siis, kui vastaja oleks tavaliselt töötanud laupäeviti.

Vastuseid võib anda ka poolikutes päevades. Poolikute päevade all mõeldakse poolikuid tööpäevi. Näiteks kui küsitletav töötab osaajaga, st tavaliselt 4 tundi päevas, läheb pooliku päevana arvesse see, kui ta oli tööl 2 tundi. Ei loe, kas puudumine oli tasustatud või mitte. Vastata ainult puudumise kohta, mis oli seotud enda haiguse või vigastusega. Kui eelmises küsimuses juba arvestati vastuse sisse puudumine ka haiguse või vigastuse tõttu, siis ärge seda siin arvestage.

Juhul kui vastaja töötab osaajaga ja töökorralduses on ette nähtud, et osa päevi töötatakse täistööajaga ja saadakse selle eest samas mahus vabu päevi, siis seda siin küsimuses puudumise alla ei arvestata.

D19J, D19LM. Kõik küsimused on ainult põhitöö kohta.

Nende küsimustega võrreldakse puudunud aega selle tööajaga, mida vastaja oleks töötanud tavalisel nädalal. Seega pühapäev võetakse puudumisena arvesse ainult siis, kui ta oleks pidanud sel päeval töötama, kuid mingil põhjusel uuringunädalal seda ei teinud. Sama kehtib ka riigipühade kohta. Näiteks, kui 1. mai langeb laupäevale, tuleb seda võtta arvesse puudumisena ainult siis, kui vastaja oleks tavaliselt töötanud laupäeviti.

Poolikute päevade all mõeldakse poolikuid tööpäevi. Näiteks kui töö on osaajaga, st tavaliselt 4 tundi päevas, läheb pooliku päevana arvesse see, kui ollakse tööl 2 tundi.

Mitte arvestada puudumisena neid päevi, mil puuduti töökohaga seotud koolituse tõttu. Siia küsimuse alla võib näiteks arvestada töölt puudunud aja, mis kulus hoolitsemisele haigete laste või muude isikute eest. Samuti arvestada siia alla ka tööga mitte seotud koolitusi, halba ilma, streike ja muid puudumisi, mis olid seotud isiklike põhjustega.

Kui eelmises küsimuses juba arvestati vastuse sisse puudumine isiklike põhjuste tõttu, siis siin seda mitte arvestada.

Juhul kui vastaja töötab osaajaga ja töökorralduses on ette nähtud, et ta töötab osa päevi täistööajaga ja saab selle eest samas mahus vabu päevi, siis seda siin küsimuses puudumise alla ei arvestata.

D19M–D19O. Need küsimused hõlmavad kõiki ületunde (st aega, mis lisandus lepinguga kindlaks määratud või tavalistele töötundidele):

- tasutamata ületunnitöö
- tasustatud ületunnitöö
- mitterahaliselt hüvitatud ületunnitöö
- vaba ajaga hüvitatud ületunnitöö
- lisatunnid, mis on tingitud tööaja korraldusest ja mis tasaarveldatakse hiljem.

Ettevõtjate, pereettevõttes otsese tasuta töötajate ja lepingus kindlaksmääramata töötundide puhul mõeldakse selles küsimuses neid tunde, mis töötati lisaks tavalisele tööajale. Lepingus kindlaksmääratud töötundide puhul on ületunnid need, mis lisanduvad lepingus määratud tundidele.

Nende küsimuste eesmärk on koguda andmeid ületundide kohta isegi nendelt vastajatelt, kellel ei ole tavalisi ega lepinguga kindlaksmääratud töötunde. Need küsimused on meeldetuletuseks vastajale ja aitavad neil paremini

vastata tegelike töötundide kohta. Praegused tööjõu-uuringu andmed näitavad, et mõnedes riikides vastab isegi märgatav osa inimestest, kellel ei ole tavalisi ega lepinguga määratud töötunde, et nad on töötanud rohkem kui tavaliselt (isegi kui see loogiliselt võttes ei ole võimalik, sest ületundide olemasoluks peaks olema teada tavaline või lepingujärgne töötundide arv).

D19P. Tegelikult töötatud tunnid uuringunädalal on need tunnid, mille kestel vastaja tegeles tööülesannete täitmisega.

Tööülesannete hulka peab arvestama:

- tegevused, kus otseselt tegeleti sellise kauba tootmise või teenuse osutamisega, mis on defineeritud ESA-s (European System of Accounts);
- tegevused, mis ei ole otseselt seotud kauba tootmise või teenuse osutamisega, aga on olulised nende tegevuste tegemiseks (näiteks kahe erineva töökoha vahel reisimine, personali juhtimine);
- lühikesi puhkeperioode töökohal, k.a kohvipausid;
- tööga seotud õpingutel ja koolitusel viibitud aega.

Tegelikult töötatud tundide alla tuleb arvestada ka aeg, mis veedeti töökohal näiteks ettevalmistus-, parandus- ja koristustööde, tööriistade ettevalmistamise ja puhastamise, tšekkide, arvete kirjutamise jm taolisega.

Tegelikult töötatud tunnid ei hõlma:

- tööle ja töölt koju sõidu aega;
- lõunavaheaega (mis on tavaliselt vähemalt 30 minutit kestev söögivaheaeg);
- isiklikel põhjustel töölt puudumist (nt arsti juures käimist).

Valvesoleku aeg on aeg, mil töötajal oli kohustus olla valmis töökohas tööd alustama. Valvesoleku ajal töötamine kuulub töötundide hulka. Passiivne valmisoleku aeg töökohal, näiteks kui arst magab haiglas, tuleb arvestada töötundide hulka, sest töötaja peab olema valmis tööle asuma. Väljaspool töökohta veedetud passiivne valvesoleku aeg ei kuulu tööaja hulka, välja arvatud juhtudel, kui töötajale on peale pandud piirangud, näiteks kohustus kanda vormiriietust, viibida spetsiaalses kohas väljaspool kodu vms.

Palgatöötajate puhul tuleb **koolitusel** osalemisele kulunud aeg arvesse võtta juhul, kui üks kolmest järgnevast kriteeriumist on täidetud:

- koolitusel osaleti tööandja nõudmisel;
- koolitus toimus tööajal;
- koolitus oli otseselt seotud praeguse töökohaga.

Põhitööga seotud **lähetustes** kulutatud reisimise aeg (mitte regulaarne tööle ja töölt koju sõitmise aeg) tuleb arvestada tegelikult töötatud tundide hulka.

Tasustamata ületunnid tuleb arvestada tegelikult töötatud tundide hulka ainult siis, kui neid tuleb teha sageli.

Kodus töötamisele kulutatud tunnid tuleb arvestada tegeliku tööaja hulka (ja ka tavalise tööaja hulka, juhul kui kodus töötamist tuleb ette sageli).

Tavaliselt on **õpetajatel** töölepingus määratud õppetundide arv. Tegelikult töötatud tundide hulka tuleb aga arvestada kogu aeg, mis on otseselt seotud õpetamisega (tundide kavandamine, ettevalmistamine, õpilastööde hindamine, koosolekutel ja konverentsidel osalemine). Arvesse tuleb võtta ka kooliekskursioonidel veedetud aeg (v.a uneaeg).

Talupidajate puhul tuleb arvesse võtta neid tunde, mis kulusid talu juhtimisele, toodangu müügiks ettevalmistamisele, aga ka taluga seotud äriliste ja administratiivsetele ülesannetele. Arvesse ei võeta ainult oma tarbeks mõeldud saaduste tootmisele kulutatud tunde või talus veedetud tunde, mis ei olnud seotud tootmise ja selle kõrvaltegevustega.

D25AA–D25B. Viimase kuu töötasu küsitakse nii palgatöötajatelt kui ka ettevõtjatelt. Ettevõtjate, talupidajate ja vabakutseliste puhul peetakse silmas ainult palga vormis saadud tasu, ettevõtjatulu ei ole vaja märkida. Töötasuna arvestatakse ka haigus- ja hoolduspäevade tasu ning ema/isa vanemahüvitist.

Viimane kuu on uuringunädalale eelnev kalendrikuu. Kui küsitlav ei tea viimase kuu töötasu, sest selle kuu palgapäeva ei ole veel olnud, siis tuleks vastata eelneva kuu kohta, mille palgapäev on juba möödas. Kui küsitlav alles asus sellele tööle ja ei ole veel kordagi töötasu saanud, märkida tööandjaga kokku lepitud töötasu või kui see ei ole teada, siis 0.

Töötasu alla kuuluvad:

- palgad, sh nii ajatöö kui ka tükitöö alusel makstavad palgad;
- juhatuse liikme tasud;
- lisatasud ja preemiad (kvartali- ja aastapremia, jõulutoetus jms);
- lisatasud ületundide, öötöö ja puhkepäevadel töötamise eest;
- lisatasud rasketes ja tervisekahjulikes tingimustes töötamise eest;
- puhkusetasud ja -toetused, tööseisakutasud;
- mitterahalised tasud (toitlustamine jms);
- ema/isa vanemahüvitis;
- ajutise töövõimetuse või haige hooldamise eest arvestatud hüvitis (haigusraha).

Et ei tekiks segadust brutotasuga ja/või netotasuga, küsitakse esmalt, kas vastajal on lihtsam öelda oma töötasu brutona või netona. Brutotöötasu on töötasu koos sellelt makstavate kohustuslike maksudega (tulumaks, töötuskindlustusmaks, maksed II pensionisambasse). Netotöötasu on kohustuslike maksude (tulumaks, töötuskindlustusmaks, maksed II pensionisambasse) mahaarvamise järel töötajale arvestatud töötasu.

Juhul kui selgub, et küsitlav sai (lisaks) töötasu, mille pealt ei maksta makse (nn ümbrikupalk, jootraha jms), tuleb liita see summa ametlikule töötasule juurde (nii bruto- kui ka netotasuna vastamisel).

D25G. Neile, kes ei oska või ei taha öelda täpset töötasu, antakse ette palgavahemikud ja palutakse öelda, missuguses vahemikus oli viimase kuu netotöötasu.

D31A. Kodus töötamine. Nii nagu ka küsimustes D29A ja D30A, on siingi mõeldud töökorraldusena kavandatud kodustöötamist (töötaja ja tööandja kokkulepe), mitte erandkorras selle töö tegemist, mida oleks võinud teha ka töökohas (näiteks võeti töö koju kaasa, sest tähtaeg surus peale). **NB!** Juhul kui küsitlav ütleb, et ta töötab kodus, tuleb täpsustada, kas tal on korteris või majas töötegemiseks eraldi ruum(id), mis on eluruumidest selgelt eraldatud, näiteks eraldi sissekäiguga. Kui küsitlava töötegemise ruumid ei asu eluruumidest eraldi, on tegu kodus töötamisega, muul juhul mitte.

D31B. Kaugtöö on töötamine väljaspool tööandja tavapäraseid tööruume (kas kodus või kaugbüroos), olles samal ajal (erinevalt kodus töötamisest) tööandjaga ühenduses kaasaegsete infotehnoloogia- ja telekommunikatsioonivahenditega. Ei ole oluline, kas töötaja kasutab oma isiklikku või tööandja arvutit. Kaugtöötamine võib olla täielik või osaline. Täieliku kaugtöö puhul töötab töötaja kodus või kaugbüroos individuaalselt, omamata füüsilist töökohta ettevõttes. Osalise kaugtöö puhul töötab töötaja kodus või kaugbüroos individuaalselt vaid osa ajast, ülejäänud aja aga ettevõttes oleval töökohal. Kaugbüroo on ettevõtte teises paikkonnas asuv allüksus, mis on ettevõttega ühendatud infotehnoloogia- ja telekommunikatsioonivahendite abil. Näiteks kaugbüroos töötajal on arvuti kaudu võimalus ligi pääseda ettevõtte andmebaasidele, ettevõtte sisevõrgu lehele jms. Kaugtöö võib olla ka mobiilne, st töötaja töötab liikuvalt, olles ettevõttega ühendatud mobiilsete side- ja infotehnoloogiavahenditega.

D32A. Töökoha kaugus kodust (elukohast) märgitakse üldjuhul kilomeetrites. Elukohast vähem kui kolme kilomeetri kaugusel asuva töökoha kaugust täpsustatakse ka meetrites (100, 500 vms). Kui töötate enamasti kodus, siis valige vastuseks "Töötan kodus". Kui töötate kodus vähema osa ajast, märkige töökoha kaugus elukohast. Kui teil puudub üks kindel töökoht, valige "Raske öelda, töö mitmes kohas".

D32B. Küsimuses D32B soovitakse teada saada, kas küsitlav käib iga päev tööle kodust. Näiteks kui küsitlav elab Tartus ja käib tööle Tallinnasse, kuid mitte iga päev, tuleb küsimusele D32B vastata eitavalt.

Välismaal töötajate puhul, kellel on välismaal ka elukoht (mitte ajutine ööbimiskoht), märkida D32A-s kaugus välismaal oleva elukoha ja töökoha vahel. Sel juhul on D32B vastus jaatav.

Välismaal töötavate inimeste puhul, kellel ei ole välismaal elukohta, kuid on ajutine ööbimiskoht (näiteks tööliste majutuskoht, hotell vm), märkida D32A-s kaugus Eestis asuva kodu ja töökoha vahel ja D32B vastus on eitav.

D32C. Neilt, kes ei käi iga päev kodust tööle, küsitakse lisaks D32A-s küsitud töökoha kaugusele kodust ka töökoha kaugust ööbimiskohast (teisest elukohast). Kui töötate enamasti ajast ööbimiskohas, siis valige vastuseks "Töötan ja ööbin samas kohas". Kui töötate seal vähemasti ajast, märkige töökoha kaugus ööbimiskohast. Kui teil puudub üks kindel töökoht, valige "Raske öelda, töö mitmes kohas".

D33. Nende puhul, kes tavaliselt (iga päev) ei käi kodust tööle (küsimusele D32B vastasid eitavalt), märkida ööbimiskohast (tööliste majutuskohtast, hotellist vm) või teisest elukohast tööle mineku viis ja aeg.

NB! Küsimuse D33 vastuseks märgitakse „Isiklik auto“ ka siis, kui tööle minnakse kellegi teise (sõbra, naabrimehe vm) isikliku autoga. Vastus „Ühissõiduk“ sobib nii tööandja korraldatud töötajate veo kui ka linna- või maakonnasisese ühistranspordi (rong, buss jne) puhul. Kui vastaja kasutab tööle minekuks mitut liikumisviisi, siis märkida see, millega läbitakse kõige rohkem kilomeetreid.

Kui vastaja kasutab tööle minemiseks rendiautot, mille ta rentis ise, siis märgitakse vastuseks „Isiklik auto“ kui aga rendiauto eest tasus tööandja, siis märgitakse vastuseks „Ametiauto, töökoha sõiduk“.

D34. Tavaline tööle- ja kojusõiduks kuluv aeg seostub kõige sagedamini kasutatava transpordiliigi ja harilike ilmastikutingimustega. Erandlikke olukordi, nagu ekstreemsed ilmastikuolud või tavatud liiklusummikud, mitte arvestada.

Kui kasutatakse kaht transpordivahendit, mille kasutamise proportsioonid muutuvad või on umbkaudu võrdsed (nt auto pooltel päevadel ja buss teistel päevadel), soovitakse vastajal anda kahe korra hinnanguline keskmine.

Tuleb arvestada kogu tööle minekuks kuluvat aega n-ö „uksest ukseni“. Kui transpordivahendeid kombineeritakse, tuleb arvestada neid kõiki. Näiteks kui isik kombineeritult käib jala ja sõidab bussiga või kõnnib parkimiskohta või parkimiskohast, tuleb mõõta tööle- ja kojumineku kulunud aeg kokku.

Lisasõite või muuks otstarbeks kulunud aega, nagu laste kooli viimine, isegi kui seda tehakse iga päev, ei arvestata. Kui vastaja ei ole kunagi sõitnud otse tööle või ta ei tea tavalist sõiduaega, siis peaks ta märkima hinnangulise aja.

Vastajad, kes on hiljuti töökohta vahetanud, või renditöötajad peaksid näitama praeguse töökohaga seotud aja.

Võib ette tulla (nagu esindajatel või müügiagentidel), et isik ei tööta kodus, kuid vastab, et töö algab hetkel, kui ta kodust lahkub. Sel juhul peaks tööle- ja kojumineku aeg olema null minutit. Sellist sõiduaega, mis on töö osa, nagu bussijuhtidel, või klientide sõidutamine tööajal, üldjuhul tööle- ja kojumineku aja hulka ei arvata.

Kui tööga hõivatud isik elab ajutises elukohas (mille sageli annab tööandja), arvestatakse tööle- ja kojusõidu aeg sellest elukohast.

D35. Küsitakse küsitatava enda arvamust oma töö ja haridustaseme vastavuse kohta.

5.3. OSA E. KÕRVALTÖÖD

Eesmärk

Osa E eesmärk on koguda teavet mitmel töökohal töötajate arvu, kõigil töödel kokku töötatud töötundide, kõrvaltööde tegevusalade, ametialade jms kohta.

Mõisted

Kõrvaltöö – töö, mis ei ole põhitöö, kuid annab küsitatavale sissetulekut. Kõrvaltöö määratlemisel lähtutakse samadest põhimõtetest nagu põhitöö puhul (vt osa C). Mitmel töökohal töötaja otsustab ise, missugune neist on põhitöö, missugune kõrvaltöö. Kui küsitatav ise ei oska otsustada, siis käsitleda põhitööna tööd, mida ta tavaliselt teeb kõige rohkem tunde.

Juhised

E02. Lisaks põhitöökohale küsitakse samaaegselt olemasolevate töökohtade arvu. Töökohavahetus uuringunädalal ei mõjuta töökohtade arvu.

Näited

- Kui küsitatav vahetas uuringunädalal töökohta, siis ei ole tegemist mitte kõrvaltööga, vaid põhitööga (osas D lähtuda töökohast, mis tal oli uuringunädala viimasel päeval).

- Kui küsitlaval on põhitöö ja kõrvaltöö ning ta vahetas uuringunädalal kõrvaltöökohta, siis ei ole tegemist mitte kahe kõrvaltööga, vaid ühe kõrvaltööga (osas E lähtuda kõrvaltöökohast, mis tal oli uuringunädala viimasel päeval).
- Kui isikul on oma erapraksis ja ta teeb sama tööd ka teise tööandja juures (näiteks arstil on erapraksis ja töötab ka haiglas), siis on tegemist põhitööga ja kõrvaltööga.
- Kui ettevõtja teeb oma firmas mitut, erinevaid ametioskusi nõudvat tööd, on tegemist ühe tööga.
- Kui ettevõtjal on mitu firmat, siis on tegemist mitme tööga.

E03–E06. Kui küsitlaval on mitu kõrvaltööd, siis küsitakse ühe, küsititava jaoks kõige olulisema kohta. See võib olla kas suurimat sissetulekut andev kõrvaltöö või pikima tööajaga kõrvaltöö.

E03. Vt D01.

E04. Vt D02.

E05. Vt D03.

E06. Vt D05.

E07A–E07B. Vt D19A–D19C.

E08A–E08B. Vt D19P.

E09AA. Vt D25AA.

5.4. OSA F. VAEGHÕIVE

Eesmärk

Osa F eesmärk on koguda andmeid vaeghõive analüüsimiseks (st kui paljud inimesed ja millises mahus töötavad vähem, kui nad tahaksid ja oleksid võimelised töötama). Kui lühema tööajaga töötamine on töökohapoolsete tingimustega peale sunnitud (näiteks tellimuste või töö vähesus) ning küsitlav ise eelistaks täisajatööd, siis on suure tõenäosusega tegemist vaeghõivega.

Mõisted

Vaeghõivat – hõivat, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:

- ta ei tööta täisajaga;
- soovib rohkem töötada (soovib lisaks olemasolevale tööle lisatööd, uut tööd pikema tööajaga või olemasoleval töökohal pikema tööajaga töötada);
- on valmis lisatööd kohe (kahe nädala jooksul) vastu võtma.

Juhised

F01. Praeguse tööaja all on silmas peetud küsitlava tavalisi nädala töötunde põhitööl ja kõrvaltöödel kokku. Küsimus esitatakse kõigile, sõltumata sellest, kui pikk on küsitlava tavaline töönädal. Küsimuses eeldatakse, et praegusega võrreldes pikema või lühema tööajaga töötamisega kaasneb vastavalt ka suurem või väiksem töötasu.

F02. Soovitavat nädala töötundide arvu küsitakse kõigilt hõivatutelt. Neilt, kes ei oska täpset tundide arvu öelda, küsitakse, kas nad sooviksid töötada rohkem (vastusevariant 97) või vähem (vastusevariant 98) kui olemasoleval tööal. Märkida kogu tundide arv, mis soovitakse töötada.

F03. Kahes eelmises küsimuses küsiti, mida küsitlav soovib. Siin küsitakse, kas ta astus reaalseid samme oma töötingimuste muutmiseks, st kas ta otsis uut tööd või lisatööd. Tööotsinguteks loetakse ka ettevalmistusi ettevõtlike alustamiseks / talu rajamiseks ja varem kokkulepitud töö alguse ootamist.

5.5. OSA G. MITTETÖÖTAVA VIIMANE TÖÖKOHT

Eesmärk

Osas G küsitakse uuringunädalal mittetöötanute viimase töökoha andmeid, mille alusel saadakse hinnangud töötute ja mitteaktiivsete jaotuse kohta viimase töökoha tegevusala, ametiala, hõivestaatuse, töölt lahkumise põhjuste (sealhulgas hooldamiskohustuste tõttu) ja töölepingu lõppemise viisi järgi, töötuse määra kohta tegevus- ja ametiala kaupa jms.

Mõisted

Töötamise määratlemisel lähtutakse samadest põhimõtetest nagu põhitöö puhul (vt osa C), v.a lühiajalised töösuhted. **NB!** Juhutöid, suviseid töölkäimisi ega muid lühiajalisi töösuhteid osas G mitte arvestada.

Juhised

G01–G07B. Uuringunädalal mittetöötanu viimase töökoha kohta küsitakse andmeid juhul, kui ta töötas viimati vähem kui seitse aastat tagasi. Kui see on nii, siis esitatakse küsimused G04A–G07B selle töökoha kohta.

Ajateenistust ei võeta arvesse eelneva töökogemusena.

Hooajatöölise puhul, kes on töötanud korraga vähem kui kolm kuud, kuid mitu järjestikust aastat, tuleb vastuseks valida „Muu töökogemus kui juhutöö“.

Kooli või ülikooli vaheajal töötamise puhul, kui töö kestis vähem kui kolm kuud ja seda tehti ainult ühel aastal, tuleb vastuseks valida „Töökogemus piirdub juhutöödega“. Kui aga õpilane/tudeng tegi õpingute kõrvalt paralleelselt tööd, tuleb valida vastuseks „Muu töökogemus kui juhutöö“.

G04A. Selle küsimusega on võimalik eristada põhitöö lõppemise põhjuseid – töökohast lähtuvad põhjused ja küsitlervast tingitud põhjused. Samuti sunnitud ja vabatahtlikku töölt lahkumist.

Variandis „Pensioniiga“ on seadusjärgse pensioniea all mõeldud pensioniseadusega sätestatud vanust, millest alates isikul on õigus vanaduspensionile. See hõlmab ka neid, kellele on seadusega kehtestatud madalam pensioniiga (näiteks naised, kes on sünnitanud viis või rohkem last ja kasvatanud nad 8-aastaseks).

Töövõimetuse tõttu töölt lahkunute puhul märgitakse variant „Enda haigus, terviseprobleem või puue“.

Muud isiklikud või perekondlikud põhjused on näiteks elukohavahetus, abiellumine, lahkumine omal soovil jms.

Kui isikul on hooldamiskohustusi (peres on alla 15-aastaseid lapsi või hooldamist vajavaid täiskasvanuid), siis sobib vastuseks variant „Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest“.

Kui ei ole hooldamiskohustusi (näiteks lasteta mees/naine, kes hoolitseb vaid elukaaslase ja majapidamise eest), siis valida muud isiklikud või perekondlikud põhjused.

G05. Vt D02.

G06. Vt D03.

G07A. Vt D05.

G07B. Vt D07A.

5.6. OSA H. TÖÖOTSINGUD

Eesmärk

Osas H kogutakse informatsiooni erinevatetöötuse ja mitteaktiivsuse näitajate (töötute arv, töötuse määr, pikaajaline töötus, tööotsimisviisid, töötuseelne seisund, mitteaktiivsete arv, mitteaktiivsuse põhjused, heitunute arv jm) arvutamiseks.

Küsimustega otsitava töö iseloomu kohta saadakse eksisteerivast tööpuudusest mitmekesisem ülevaade: on ju üsna suur vahe, kas otsitakse alalist tööd või soovitakse tööd vaid mingiks piiratud ajaks; kas ollakse nõus töötama miinimumpalga eest või eeldatakse mitme tuhande euronit ulatuvaid palgapakkumisi jne.

Tööhõivepoliitikas on oluline hinnata puudu olevate töökohtade struktuuri ja töötuse kui sotsiaalse probleemi tõsidust. Küsitleva seisund töötamise algul aitab selgitada, mil viisil tööleidmise tõenäosus sõltub töötusele eelnenud olukorrast, ning näitab, kes leiavad töö ise ja kes selleks rohkem abi vajaksid.

Küsimusega töötamisviiside kohta saadakse ettekujutus eri töötamisviiside esinemissagedusest eri rahvastikurühmades. Küsitleva kasutatud töötamisviiside arv annab tunnistust töötasingute intensiivsusest.

Töötukassaga seotud küsimuste baasil saab hinnata, kui palju töötuid end Eesti töötukassas arvele ei võta ja miks.

Mõisted

Töötü – isik, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:

- on ilma tööta (ei tööta hetkel mitte kusagil ega puudu ajutiselt töölt);
- on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama;
- otsib aktiivselt tööd.

Registreeritud töötü – 16-aastane kuni vanaduspensioniealine isik, kes ei tööta, on töötuna arvele võetud töötukassas ja otsib tööd. Töötü otsib tööd, kui ta täidab individuaalset töötamiskava ning on valmis vastu võtma sobiva töö ja kohe tööle asuma.

Mitteaktiivne – isik, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimeline.

Juhised

H01A. Küsimusega soovitakse teada, kas küsitlev astus nelja viimase nädala jooksul töö saamiseks mingeid konkreetseid samme: pöördus sugulaste/tuttavate poole, jälgis töökuulutusi, tegi ise ettevalmistusi ettevõtluse alustamiseks, talu rajamiseks, oli töötukassas töötuna registreeritud vms. Samuti arvestada töötasingutena seda, kui otsiti võimalust minna tasustatud praktikale. Neli viimast nädalat on uuringunädal ja kolm sellele eelnenud nädalat.

H01B, H01C. Nende küsimuste eesmärk on teada saada, kas vastaja ei otsinud tööd seetõttu, et ta on juba leidnud töökoha, kus ta alustab tööd järgneva kolme kuu jooksul. **NB!** Rahvusvaheliselt kokku lepitud põhimõtete järgi loetakse ka need inimesed töötuteks, kuigi nad ei otsi uuringuhetkel aktiivselt tööd.

H02. Selleks et hinnata tööjõu pakkumist tulevikus, täpsustatakse nende kohta, kes vastasid, et ei otsinud tööd, kas nad tahaksid võimaluse korral tööle asuda.

H02Aa–H02Ab. Nende küsimuste eesmärk on välja selgitada, miks viimase nelja nädala jooksul tööd ei otsitud.

H05A. Mõeldud on pideva töötamise algust. Kui järjepidev töötamine algas enne, kui küsitlev oma eelmisel töökohalt lahkus, siis tuleb nii ka kirja panna.

H06–H12. Küsimuste seeria eesmärk on selgitada, millist tööd küsitlev otsis. Küsimused esitatakse ka neile töötavatele isikutele, kes otsisid uut või lisatööd.

H130–H138. „Panin üles töötamiskulutuse või vastasin töökuulutusele“ – võtta arvesse igasuguste kanalite kasutamist k.a internet.

„Jälgisin tööpakkumiskulutusi“ – arvesse läheb igasuguste kanalite kasutamine.

„Pöördusin otse tööandja poole“ – siia hulka arvestatakse see, kui vastaja ise saatis spontaanselt tööandjale avalduse. Samuti kuulub siia alla osavõtt messidest/foorumitest eesmärgiga kohtuda tööandjatega. Kui vastajaga võttis otse ühendust värbaja, siis seda arvestada ainult siis, kui pakkumine oli talle huvitav.

„Pöördusin sugulaste või tuttavate poole“ – siin võtta arvesse ka seda, kui tuttavad/sugulased/sõbrad abistasid CV uuendamise või üleslaadimisega, testi või intervjuu tegemisega, töötukassasse pöördumisega jms.

„Pöördusin töötukassa poole“ – siin arvestada seda, kui vastaja:

- registreeris end töötukassas esmakordselt (pärast töölt lahkumist);
- otsis võimalikku töökohta;
- uuris lähemalt tööpakkumist, mida soovitas töötukassa.

Siin arvestada ainult seda, kui pöörduti töötukassa poole töö otsimiseks. Siin küsimuses ei lähe arvesse see, kui pöörduti töötukassa poole, et saada toetusi või hüvitisi. Samuti ei lähe arvesse see, kui osaleti töötukassa kaudu koolitustel/õpingutel. Töötukassa all on siin mõeldud nii Eesti kui ka välisriikide töötukassat või omavalitsuste tööbüroosid.

„Pöördusin töövahendusfirma poole“ – siin võtta arvesse kõiki töövahendusfirmasid. Juhul, kui eesmärk oli leida kontakte töövahendusfirma veebilehelt töö leidmiseks, võtta see arvesse. Näiteks, kui vastati tööpakkumiskuulutusele töövahendusfirma kodulehel.

„Tegin ettevalmistusi ettevõtluse alustamiseks / talu rajamiseks“ – siia hulka arvestada see, kui otsiti ruume, maad, tööriistu (töövahendeid), taotleti pangalaenu või litsentse.

H16. Nendelt, kes küsimuses H135 ei märkinud töötusviisina Töötukassa poole pöördumist, küsitakse, miks nad ei pöördunud. Töötukassas registreerumisega seonduvat vt H19C.

H17–H18. Küsimuste eesmärk on küsitletava töövalmiduse väljaselgitamine, mis töötamise kõrval on töötuskriteeriumi teine element.

H18C. Selle küsimuse eesmärk on hinnata detailsemalt nende olukorda, kes on väljaspool tööjõudu või töötavad osajaga, sest hoolitsevad oma laste või haigete, puudega või eakate sugulaste eest.

Hooldusteenused on:

- koolieelsete lasteasutuste (lastesõimed, lasteaiad, päevakeskused jms) teenused;
- koolilastele pärast koolipäeva lõppu pakutavad ajaveetmisvõimalused (pikapäevarühmad jms);
- lapsehoidjate teenused;
- spetsiaalsed keskused puudega inimestele;
- hooldekodud;
- palgalise hooldaja teenused;
- mobiilsed hooldusteenused eakatele;
- koduhooldus jne.

Hooldusteenus ei ole sugulaste, naabrite, lähedaste isikute abi, kes hoolitsevad laste või täiskasvanute eest tasuta.

„Ei saa selliseid teenuseid endale lubada“ – siin arvestada ühelt poolt leibkonna rahalisi vahendeid, sh tulevast netopalka juhul, kui kasutatakse hooldusteenuseid ja ise töötaks (rohkem), ja teiselt poolt teenuse hinda ja teenusega seotud kulusid transpordile, söögile, riietele jms.

H19C–H21. Küsimuste eesmärk on selgitada küsitletavate suhteid Eesti töötukassaga. **NB!** Neid küsimusi peab esitama kõigile 16-aastastele kuni pensioniealistele, kel alaline töö puudub (tööturuteenuste ja -toetuste seaduse alusel alla 16-aastaseid Eesti töötukassas töötuna arvele ei võeta).

Töötukassas registreerumine ei ole määrav küsitletava majandusliku seisundi määramisel (töötav, töötu või mitteaktiivne). Kui näiteks küsitletav töötab juhutööl ja on samal ajal töötukassas registreeritud, siis peab see nii ka ankeedis kajastuma.

1. jaanuaril 2006 jõustunud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse järgi on registreeritud töötu 16-aastane kuni vanaduspensioniealine isik, kes ei tööta, on töötuna arvele võetud töötukassas ja otsib tööd. Töötu otsib tööd, kui ta täidab individuaalset töötusmiskava ning on valmis vastu võtma sobiva töö ja kohe tööle asuma.

H21. Vastuste kirjapanekul peaks teadma, et töötuskindlustus on sundkindlustuse liik, mille eesmärgid on järgmised:

- kindlustatule töötuse korral tööotsingute ajaks kaotatud sissetuleku osaline kompenseerimine,
- töötajale töölepingu ülesütlemise ja ametnikule teenistussuhte lõpetamise hüvitamine koondamise korral,
- töötajate nõuete kaitse tööandja maksejõuetuse korral.

Õigus töötuskindlustushüvitisele on kindlustatud isikul, kes on töötuna arvele võetud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse kohaselt ja kellel on töötuskindlustusstaži vähemalt 12 kuud töötuna arvelevõtmisele eelnenud 36 kuu jooksul. Kindlustatul on õigus saada töötuskindlustushüvitist kogu töötuna arvel oleku ajal, ent mitte kauem kui:

- 180 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaz on lühem kui 5 aastat (56 kuud);
- 270 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaz on 5–10 aastat (56–110 kuud);
- 360 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaz on vähemalt 10 aastat (vähemalt 111 kuud).

Õigus saada töötutoetust on isikul, kes töötuna arvelevõtmisele eelnenud 12 kuu jooksul on olnud hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega vähemalt 180 päeva. Tööga võrdsustatud tegevused on järgmised: töötamine töölepingu alusel või avalikus teenistuses; töötamine töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel; füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine; õppimine õppeasutuse päevases õppevormis või täiskoormusega õppes, juhul kui õpingud on lõpetatud; abikaasatasu saamine välisteenistuse seaduse alusel.

Varasemat tööga või tööga võrdsustatud tegevusega hõivatust ei nõuta isikult, kes töötuna arvelevõtmisele eelnenud 12 kuu jooksul vähemalt 180 päeva:

- on ühe vanemana või eestkostjana kasvatanud kuni 18-aastast keskmise, raske või sügava puudega last, alla 8-aastast last või 8-aastast last kuni esimese klassi lõpetamiseni;
- on olnud haiglaravil;
- on hooldanud haiget, püsivalt töövõimetut isikut või vanurit sotsiaalhoolekande seaduse alusel kirjalikult sõlmitud perekonnas hooldamise lepingu alusel;
- ei ole töötanud puude või püsivalt töövõimetuks tunnistamise tõttu;
- on olnud vahi all või kandnud karistust vanglas.

100A–100B. Küsimuse eesmärk on saada teada, millal vastaja alustas oma pidevat tööelu. **NB!** Siin peetakse silmas püsivat tööd, mitte lühiajalist töötamist (töötamine koolivaheajal, juhutööd, praktika jms). Seetõttu on seatud kriteeriumiks, et esimeseks tööks loetakse tööd, mis kestis üle kolme kuu. Samas, kui tegemist oli näiteks ehitustööga, kus töötati erinevatel objektidel, kuid ühelgi mitte üle kolme kuu, siis loetakse pidevale tööle asumise ajaks sellel ametialal töötamise algust.

5.7. OSA I. TÖÖELU AASTA TAGASI

Eesmärk

Osas I kogutavat andmestikku kasutatakse tööturu mobiilsuse kirjeldamiseks. Analüüsitakse inimeste liikumisi hõiveseisundite (hõivatud, töötud, mitteaktiivsed) vahel, töökohtade vahetust tegevusalade järgi, geograafilist liikumist jms viimase aasta jooksul. Osa I kogub andmeid küsitleva aastataguse töökoha kohta.

Mõisted

Töötamisperiood – ajavahemik, mil küsitlev töötas. Töötamine on määratletud töökohaga. Töökohat tähendab enamasti mingit ettevõtet või asutust. Lisaks sellele võib töökohaks olla ka talu, pereettevõtte, tegutsemise vabakutselisena, individuaaltöö vms.

Töötusperiood – ajavahemik, mille vältel küsitlev kusagil ei töötanud ja tegeles töötusisemisega ja oli valmis 2 nädala jooksul tööle minema. Töötusisemine on ka ettevalmistus ettevõtluse alustamiseks / talu rajamiseks ning varem kokkulepitud töö alguse (kuni 3 kuu jooksul) ootamine.

Mitteaktiivsusperiood – ajavahemik, mille vältel küsitlev ei töötanud ega otsinud tööd.

Juhised

Kõigepealt fikseeritakse küsitleva hõiveseisund (töötav/töötu/mitteaktiivne) eelmisel aastal samal ajal. Kui küsitlev aasta tagasi töötas, siis küsitakse infot selle töö kohta. Kui küsitlev oli aasta tagasi töötu, siis küsitakse, mis ajal ta töötuks jäi; kui oli aasta tagasi majanduslikult mitteaktiivne, siis küsitakse mitteaktiivsuse põhjust.

I01. Töötamine on igasugune sissetulekut andev tegevus. Töö on peale palgatöö ka ettevõtlus, talupidamine, vabakutselisena tegutsemine, individuaaltöö, samuti pereliikmete abistamine pereettevõttes või talus jms. **NB!** Uuringu seisukohalt pole oluline, kas töö oli ametlikult vormistatud või mitte, kas tegemist oli täis- või osaaajatööga, alalise või ajutise tööga. Tööks tuleb lugeda ka ebaseaduslik sissetulekut andnud tegevus (salakaubandus, prostitutsioon jms), kui küsitlav peaks seda nimetama.

Arvestada ei tule vabatahtlikku tööd ega praktikat, mille eest tasu ei maksta.

Kutselised sõjaväelased (ohvitserid ja allohvitserid) arvatakse töötavate isikute hulka. **NB! Ajateenistust** (või sellele vastavat alternatiivteenistust) küsimuses I01 tööks ei loeta. Ajateenistus on ankeedis kajastatud mitteaktiivsuse ühe vormina. Kui küsitlav eelmisel aastal samal ajal lühemat aega (vähem kui kolm kuud) töölt puudus ja pöördus hiljem tööle tagasi, siis loetakse ta töötavaks. Kui tegemist oli aga pikemaajalise (kolme kuud ületava) puudumisega, siis tuleb vastata, et küsitlav eelmisel aastal samal ajal ei töötanud. Selline olukord puudutab ilmselt kõige enam vanemapuhkusel olijaid, kes siin osas tuleb märkida mitteaktiivseteks. Ema- või isapuhkusel viibija, kellel on töökoht, kuhu ta saab pärast seda puhkust tagasi pöörduda, loetakse ajutiselt töölt puudevaks.

I02. Küsimuses mõeldakse aktiivset töötamist, st mingeid reaalseid töö leidmiseks astunud samme: sotsiaalmeedia, sugulaste või tuttavate kaudu teabe hankimist, otse tööandjate poole pöördumist, süstemaatilist tööpakkumiskulutuste jälgimist ja neile vastamist, töötamiskulutuste avaldamist, töövahendusfirma kaudu töö otsimist jne. Kui küsitlav kavatses rajada talu või alustada ettevõtlust ja tegi selle kavatsuse elluviimiseks reaalseid ettevalmistusi, siis loetakse ka seda töötamiseks. **NB!** Ainult soov töötada ei ole küsimusele I02 jaatavalt vastamiseks piisav. Vahetegemine töötamissoovi ja reaalse töötamise vahel (sh võimalusega 2 nädala jooksul tööle asuda) on väga tähtis, sest sellest sõltub küsitlava liigitamine töötuks või mitteaktiivseks. Kui aga küsitlav ei otsinud aktiivselt tööd seetõttu, et oli juba töö leidnud ja ootas selle algust vastavalt kokkuleppele, siis on see samaväärne töö otsimisega ja vastus küsimusele I02 on „Jah“.

Küsimustega I03–I08 kogutakse andmeid küsitlavate töötamise kohta aasta tagasi samal ajal. Selles plokis pannakse kirja andmed küsitlava aastataguse töökohta kohta. Töökoht tähendab enamasti mingit ettevõtet või asutust. Lisaks sellele võib töökohtaks olla talu, pereettevõtte, tegutsemine vabakutselisena, individuaaltöö vms. Ankeedis ja juhendis on kõiki võimalikke töökohti tähistatud sõnapaariga „ettevõtte/asutus“. Kui küsitlaval oli korraga mitu töökohta, tuleb see, kus kulus põhiline osa küsitlava tööajast, lugeda põhitöökohtaks ja ülejäänud kõrvaltöökohtadeks. Osas I käsitletakse ainult põhitöökohta. **NB!** Põhitöökoht ei eelda tingimata täistööajaga töötamist, vaid võib olla ka osaaajaga töö.

Kui tegelik töötamine ei langenud vormilise töösuhtega kokku (küsitlava asemel võis olla vormistatud keegi teine), siis tuleb lähtuda tegelikust töötamisest.

I04A–I04B. Küsimused fikseerivad töökohtale asumise aja. Kuna küsitakse töökohta, kus küsitlav töötas aasta tagasi samal ajal, peab tööle asumise aeg olema varem kui aasta tagasi (hiljemalt täpselt aasta tagasi). Kui isikult muutus samas töökohtas amet, märgitakse tööle asumise ajana aasta ja kuu, mil amet muutus. Samal töökohtal vahepeal vanemapuhkusel või ajateenistuses viibinul märgitakse tööle asumise ajaks tööle naasmise aeg.

Ettevõtjate puhul võib tööleasumise aja kindlaksmääramisel tekkida probleeme ettevõtte funktsioneerimiseks ettevalmistamise ning selle tegeliku käivitumise vahelise piiri tõmbamisega. Kui küsitlaval selline probleem tekib, siis tuleb tööleasumise ajana käsitleda hetke, mil ettevõtte/asutus oli valmis toodangut andma või kliente teenindama.

I05A–I05B. Vt D02A–D02B.

I06A, I06B. Vt D03A, D03B.

I08. Vt D05.

I10A–I10B. Küsimusega fikseeritakse töötusperioodi algus. Juhul kui töötamine algas enne, kui küsitlav oma eelmiselt töökohalt lahkus, tuleb kirja panna ikkagi see kuu, millest alates ta töötuks jäi.

I13. Küsimuse eesmärk on selgitada mitteaktiivsuse põhjus. Kui mitteaktiivsuse põhjus aja jooksul muutus (näiteks küsitlav esmalt õppis ja jäi seejärel vanemapuhkusele), siis tuleb märkida see põhjus, mis oli peamine eelmisel aastal samal ajal. Variant „Kaotanud lootuse tööd leida“ aitab välja tuua nn töötusperioodides heitunud inimesed, kes oleksid tahtnud töötada, kuid olid kaotanud lootuse tööd leida.

I15A–I15B. Kui küsitletav uuringunädalal töötas, kuid aasta tagasi samal ajal oli ajateenistuses, emapuhkusel, isapuhkusel või vanemapuhkusel, küsitakse temalt, mis aastal ja kuul ta seejärel tööle asus. See aitab vajadusel täpsustada praegusele tööle asumise aega. Kui küsitletav ei ole vahepeal tööle läinud ja viibib näiteks endiselt vanemapuhkusel, tuleb valida „Ei ole tööle naasnud“.

5.8. OSA L. TÖÖNNETUSED

Eesmärk

Osa L eesmärk on uurida, missugused seosed on tööõnnetuste, tervisehäirete ja töötamise vahel. Et töötamise või mittetöötamisega seotud info on juba ankeedi põhiosas kogutud, võimaldab tööõnnetuste ja tervises seisundi fikseerimine analüüsida, missugustel töökohtadel juhtub tööõnnetusi, missugustel töökohtadel töötamine tekitab teatud tervisehäiretega inimestele probleeme rohkem, missugustel vähem ja missugustes valdkondades töötades on inimestel rohkem abi vaja. Esmalt küsitakse üldise tervises seisundi ning seejärel juhtunud tööõnnetuste kohta.

Mõisted

Tööõnnetus – äkktervisekahjustus, mis saadi tööülesannet täites, tööandja loal tehtaval töö, tööajal (sh tööaja hulka arvataval töövaheajal) või muul tegutsemisel tööandja huvides.

Juhised

L01–L05. Need küsimused on viimase 12 kuu jooksul toimunud tööõnnetuste kohta. Tööõnnetuste kohta küsitakse vaid neilt, kes uuringunädalal töötasid või on viimase 12 kuu jooksul töötanud.

Tööõnnetus on äkktervisekahjustus, mis leiab aset tööülesannet täites, tööandja loal tehtaval töö, tööajal (sh tööaja hulka arvataval töövaheajal) või muul tööandja huvides tegutsemisel. Siinjuures ei ole oluline, kas tegemist on ajutise või püsiva tööga.

Kõik töökohal juhtunud õnnetused on tööõnnetused, sealhulgas lõuna-, kohvi- või muu pausi ajal juhtunud õnnetused, kui töökohalt ei lahkutud.

Kõik tööajal juhtunud õnnetused, sh ka need, mis ei juhtunud isiku tavalisel töökohal, on tööõnnetused. Näiteks õnnetus auto, bussi, rongi, laeva vm transpordivahendiga, libisemine või kukkumine (kõnniteel, trepil), kallaletung tänaval jms, kui see juhtus tööülesannet täites, teel tööga seotud asjaajamisele või komanderingu ajal. Ka hõlmab see õnnetusi mis tahes transpordivahendite saabumis- ja lähtepunktides (näiteks jaamad, lennujaamad, sadamad jne).

Kõik lähetus viibimise ajal juhtunud õnnetused on tööõnnetused. Kui küsitletav läks lähetusse otse kodust (ei läinud kõigepealt töökohale ja sealt lähetusse), on ta lähetusse kodust lahkumise hetkest. Kui ta läks kõigepealt töökohale ja sealt lähetusse, on ta lähetusse töökohalt lahkumise hetkest. Lähetus lõpeb kas töökohale või koju (kui ei läinud kõigepealt töökohale) naasmise hetkel.

Ei ole oluline, kas õnnetus ametlikult tööõnnetusena registreeriti või mitte. Samuti ei ole oluline, kas küsitletav õnnetuse tõttu töölt puudus või arstiabi vajas. Kui sisuliselt oli tegemist tööõnnetusega, siis on L01 vastus jaatav.

Tööõnnetuseks ei loeta õnnetust, mis juhtus teel kodust tööle või töölt koju. Samuti ei loeta tööõnnetuseks õnnetust, mis juhtus lõunavaheajal väljaspool töökohta, näiteks teel kohvikusse.

Tööõnnetuseks ei loeta õnnetust, milles küsitletav oli pealtvaataja (näiteks veoautojuht oli tunnistajaks maanteel juhtunud õnnetusele, milles ta ise ei osalenud).

Küsimused L01–05 on tööõnnetuste kohta, seda ei tohi segi ajada kutsehaiguste ja muude tööga seotud tervisehäiretega. Tööõnnetuse puhul on alati tegemist äkktervisekahjustusega, haigused aga kujunevad pikema aja jooksul. Mõnikord on raske vahet teha, kas tegemist on õnnetuse või haigusega. Näiteks kui ehitustööline vigastab selga äkilise liigutuse tulemusena, on tegemist tööõnnetusega. Kui seljavalu tekke põhjuseks on eelmisel päeval tõstetud suured raskused, on tegemist tööga seotud haigusega.

Küsitakse tööõnnetuste kohta, mis juhtusid 12 viimase kuu jooksul, arvestades uuringunädala viimasest päevast. Näiteks kui uuringunädala viimane päev on 7. mai, lähevad arvesse tööõnnetused, mis juhtusid eelmise aasta 8. maist kuni käimasoleva aasta 7. maini.

L02. Küsimuse eesmärk on teada saada, kas küsitletav on 12 viimase kuu jooksul tööõnnetuse tõttu vigastada saanud. Vastus on jaatav ainult siis, kui küsitletav sai **füüsiliselt vigastada**. Ainult vaimset tervist kahjustanud õnnetusi (näiteks ehmatuse, šokk) siinkohal ei arvestata.

L03. Märgitakse õnnetuste arv, milles küsitletav 12 viimase kuu jooksul **füüsiliselt vigastada** sai. Mitu vigastust põhjustanud õnnetus võetakse arvesse üks kord.

Kui küsitletavaga juhtus 12 viimase kuu jooksul rohkem kui üks tööõnnetus, milles isik sai füüsiliselt vigastada, esitatakse järgmised küsimused L04–L05 iga sellise õnnetuse kohta eraldi.

L04. Küsimuse eesmärk on fikseerida selle töökoha andmed, kus tööõnnetus juhtus. Näiteks kui tegemist on küsitletava praeguse põhitööga, on andmed kirjas osas D.

Märgitakse ainult üks, vastusevariantide loetelus eespool olev vastus. Näiteks kui tööõnnetus juhtus praegusel põhitööl ja see on sama töö, mis aasta tagasi, on töökoha andmed kirjas nii osas D kui ka osas I. Sel juhul märgitakse vastuseks „Praegune põhitöökoht“ (OSA D).

Kõigi nende töökohtade puhul, mida ankeedis kajastatud ei ole (praegune teine kõrvaltöö, mõni endine töö vms), on vastuseks „Muu töökoht“.

L05. Tööõnnetuse tõttu töölt puudunud päevade arvuna arvestatakse kalendripäevi (st nädalavahetused, riigipühad jms kaasa arvatud). Arvesse lähevad ainult need päevad, mil küsitletav selle tööõnnetuse tagajärjel ei töötanud. Kui ta oli juba õnnetusest paranenud, kuid ei naasnud tööle muul põhjusel, siis seda aega ei arvestata. Näiteks kui küsitletav paranes ja oli võimeline tööle asumaks kaks nädalat pärast õnnetust, kuid tegelikult asus uuesti tööle alles kolme kuu pärast (vahetas töökohta, perekondlikud põhjused vm), siis on vastuseks „kaks nädalat“.

Kui küsitletav asus pärast õnnetust esialgu tööle osajaga ja hiljem täisajaga, arvestatakse ainult seda perioodi, mil ta ei olnud üldse võimeline töötama, st kuni osajaga tööle asumiseni.

Õnnetuse juhtumise päeva töölt puudunud päevade hulka ei arvestata. Kui küsitletav ei puudunud üldse või puudus vähem kui ühe päeva (näiteks ainult samal päeval pärast õnnetuse juhtumist), märkida 0 päeva. Kui ta puudus aasta jooksul selle tööõnnetuse tõttu mitmel perioodil, siis liidetakse kõik puudunud päevad kokku.

Kui küsitletav ei oska täpset päevade arvu öelda, märkida nädalate või kuude arv.

5.10. OSA YE. HARIDUS

Eesmärk

Osa YE eesmärk on koguda teavet kõrgema lõpetatud haridustaseme kohta. Osas YE kogutavate andmete põhjal arvutatakse olulisi hariduse näitajaid: tööjõu haridustase, töötuse määr hariduse järgi jms.

Mõisted

Formaalharidus – riiklike õppekavadega fikseeritud ja organisatsiooniliselt tagatud haridus.

Formaalharidussüsteem on hierarhiliselt struktureeritud haridussüsteem alates algkoolist kuni ülikoolini.

Juhised

YE1–YE10. Vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

S01–S03. Õppekava juurde kuuluva praktika või töö puhul tahetakse teada selle kestust ja tasustatust.

Arvesse tuleb võtta ainult sellist praktikat või tööd:

- mille eest sai koguda ainepunkte (ka siis, kui selle läbimine ei olnud kohustuslik);
- mis toimus väljaspool kooli olevas töökohas (nt firmas, asutuses või MTÜ-s).

Arvesse ei lähe:

- haridusasutuses (nt kooli töökojas) saadud töökogemus;
- töökogemus, mis oli eelduseks õpingute alustamisel;

- töökogemus, mis omandati pärast kõrgeima lõpetatud hariduse edukat läbimist (nt residentuur arstidel).

S02. Kui praktika või töö läbiti mitmes jaos, tuleks need ajavahemikud kokku liita. Juhul kui ei oska täpset kestust öelda, andke vastus hinnanguna.

S03. Kui õpingute ajal toimus praktika või töö mitmes jaos ja vähemalt ühe eest neist saadi tasu või kompensatsiooni, on vastus jah.

J08. Küsimus esitatakse kõrghariduse omandanud vastajatele. Arvestada nii enne kui ka pärast kõrghariduse omandamist saadud kutseharidust. Kui omandati kutseharidus, mille sisseastumistingimustes haridustaseme nõuet ei olnud, siis seda mitte arvestada.

J09A. Arvestage kõrgeimat omandatud haridustaset, mis Teil on, ärge arvestage eriala. Mõnes ametis on haridustasemele kehtestatud nõuded, mis võivad aja jooksul olla muutunud. Sellisel juhul arvestage vastamisel praegu kehtivate nõuetega, mitte nendega, mis kehtisid siis, kui asusite sellele tööle.

J09B. Arvestage kõrgeimat haridustaset, mis Teil oli selle töö ajal, ärge arvestage eriala. Mõnes ametis on haridustasemele kehtestatud nõuded, mis võivad aja jooksul olla muutunud. Sellisel juhul arvestage töötamise ajal kehtinud nõuetega.

J10A. Arvestage ainult eriala, ärge arvestage haridustaset.

J10B. Arvestage ainult eriala, mis Teil oli selle töö ajal, ärge arvestage haridustaset.

J11A. Arvestage kõiki oma praeguseid oskusi, teadmisi ja kogemusi, mille Te olete omandanud õpingute või töö käigus.

J11B. Arvestage kõiki õpingute või töö käigus omandatud oskusi, teadmisi ja kogemusi, mis Teil tookord olid.

KH1. Vastata katkenud õpingute kohta formaalharidussüsteemis kogu elu jooksul. Õpingud loetakse katkestatuks kui:

- õppetöö ei lõppenud haridust tõendava dokumendi saavutamiselega. Näide: *läbiti kõik ained ning kirjutati lõputöö, aga see ei saanud positiivset hinnet;*
- vahetati eriala ja uus eriala kuulub teise õppekavarühma ehk on sisult võrdlemisi erinev. Näide: *Kui bakalaureuseõppe tudeng õpib sotsioloogia õppekaval, ei lõpeta seda, vaid astub sisse hoopis majanduse erialale, siis loetakse sotsioloogia tasemeõping katkestatuks;*
- isik on hetkel õppijate nimekirjas aga viibib pikemalt eemal. Pikemaks eemalolekuks on kõik eemalolekud, mis kestavad kauem kui tavapärased koolivaheajad ehk üle 3 kuu. Näide: *õppepuhkus, vaheaasta, vanemapuhkus, akadeemiline puhkus tervislikel põhjustel.*

Õpinguid ei loeta katkestatuks kui:

- isik viibis õppekava jooksul vahetusõpilasena välismaa õppeasutuses. Näide: Tallinna Ülikooli tudeng läheb Erasmuse programmi vahendusel aastaks välismaale;
- pärast pikemat eemalolekuperioodi õpingud siiski lõpetati või on praegu läbimisel. Näide: keskkool jäi noorena pooleli, aga hiljem saadi keskkooli lõputunnistus täiskasvanute gümnaasiumist;
- vahetati õppeasutust, aga õppe sisu jäi praktiliselt samaks. Näide: õpilane alustab Võrumaa Kutsehariduskeskuses mehhatroonika erialal kutsekeskhariduse omandamist, on sunnitud aga kolima ja astub sisse samale erialale Tartu Kutsehariduskeskuses;
- vahetati õppekava võrdlemisi sarnase vastu. Näide: koolipsühholoogia õppekava vahetati kliinilise psühholoogia õppekava vastu.

KH2. Kui inimesel on mitu katkestatud haridustaset, siis tuleb neist valida kõrgeim. Vastusevariandid kuvatakse erinevalt, vastavalt sellele, kas isikul on keskharidus või ei.

Kuvatakse kõigile:

Algharidus – isik ei ole läbinud algkooli.

Põhiharidus – isik on lõpetanud algkooli ja alustanud põhikooliõpinguid, kuid põhikool on jäänud lõpetamata.

Kutseharidus (ilma keskhariduseta) – isikul ei ole keskharidust ja ta on alustanud õpinguid kutsekoolis (v.a kutsekeskhariduse omandamine) kuid õpingud on katkenud.

Üldkeskharidus (gümnaasiumi 10.–12. klass) – Isik on alustanud õpinguid keskkoolis või gümnaasiumis, kuid kool on jäänud lõpetamata.

Kutsekeskharidus (sh kutseharidus keskhariduse baasil) – isik on alustanud kutseõpinguid keskhariduse baasil või kutsekeskhariduse omandamist, kuid õpingud on jäänud pooleli.

Kuvatakse keskhariduse olemasolu korral:

Rakenduskõrgharidus, diplomiõpe (sh kutsekõrgharidus) – isik on alustanud õpinguid (rakendus)kõrgkooli või muu õppeasutuse kutsekõrghariduse õppekava järgi, kuid need pooleli jätnud.

Bakalaureus – isik on alustanud bakalaureuseõpinguid (võimalik alates 1992. aastast), kuid need on jäänud pooleli.

Magister (sh integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe, internatuur ja aastane õpetajakoolitus) – isik on alustanud magistriõpinguid, kuid jätnud need pooleli.

Doktor – isik on alustanud doktoriõpinguid, kuid jätnud need pooleli. Residentuuris õppimist mitte arvestada.

NB! Õpingute katkemiseks loetakse ka eriala vahetus.

KH3. Vt YE4A „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

KH4. Mis on minimaalne haridustase, mis pidi olemas olema, et inimene saaks vastavale õppekavale kandideerida.

KH5. Vt YE9 „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

KH6. Vt YE10 „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

KH7. Kui põhjuseid oli mitu, nimetage neist olulisim. Kui olete katkestanud eespool vastatud tasemel õpinguid mitu korda, märkige kõige viimase katkestamise põhjus.

Märkida peamine põhjus, mis kehtis õpingute katkestamise ajal. Näiteks kui õpingud katkesid lapse saamise tõttu, kuid hiljem õppekava muutus ja ei tahtnud/saanud seetõttu õpinguid jätkata, siis valida vastusevariant näiteks „Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest“, mitte aga „Õppetöoga seotud põhjused“.

Majanduslikud põhjused (liiga kallid õppemaksud, elamiskulud vms) – arvestage igasuguseid majanduslikke põhjusi, k.a üldine rahapuudus.

Tahtsin pigem tööl käia (töö huvitas rohkem kui õppimine) – siia arvestage see, kui otsisite tööd või tahtsite tööd teha ning seetõttu jätsite õpingud pooleli. Kui tegite tööd, kuna vajasite raha, valige vastusevariant „Majanduslikud põhjused“.

Õppetöoga seotud põhjused (õppekava ei vastanud ootustele, oli liiga lihtne/raske, kukkusin eksamitel läbi, vahetasin eriala vms) – siia arvestage ka see, kui jätkasite õpinguid teisel erialal.

Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest – siia arvestada samas leibkonnas või väljaspool leibkonda elavate laste või täiskasvanud sugulaste või lähedaste hooldamine.

Muud perekondlikud põhjused on näiteks rasedus, abielu; soov veeta perega rohkem vaba aega, koduse majapidamise eest hoolitsemine (mis ei ole seotud hooldamiskohustustega) või kui näiteks pereliikmed soovitasid õpingud pooleli jätta.

Muud isiklikud põhjused (kolimine, motivatsioonipuudus, konflikt koolis vms) võivad olla ka näiteks konflikt õppejõu, ülemuse või kaasõppuritega – aga ka viitsimatus edasi õppida.

5.11. OSA J. ÖPINGUD

Eesmärk

Osa J eesmärk on koguda teavet õpingute kohta neljal viimasel nädalal. Kõrvutades osa J küsimustikku eelmiste osadega, saab analüüsida, kui palju õppureid samal ajal töötab. Saab ka hinnata, kui palju on noori, kes ei tööta ega õpi. Osas J kogutavate andmete baasil arvutatakse olulisi hariduse näitajaid: elukestev õppimine, kursustel osalemine, õpingutes osalemise määr.

Mõisted

Formaalharidus – riiklike õppekavadega fikseeritud ja organisatsiooniliselt tagatud haridus.

Formaalharidussüsteem on hierarhiliselt struktureeritud haridussüsteem alates algkoolist kuni ülikoolini.

Mitteformaalne haridus – organiseeritud õppetegevus kindlatele huvigruppidele kindlate programmide alusel.

Mitteformaalse hariduse alla kuuluvad ametlikud kursused, seminarid ja muud õppused, mis toimuvad väljaspool formaalharidussüsteemi, kuid mida korraldavad formaalsed organisatsioonid (näiteks koolituskeskused jm).

Vabaharidus – omandatakse huvist lähtuvalt oma initsiatiivil koostatud õppekava järgi, olenevalt vajadustest ja võimalustest. Vabahariduses ei rakendata tavaliselt üldkehtivaid õppekavu. Õpingute sisu ja töökorraldus otsustatakse enamasti õpetaja ja õppijate kokkuleppel. Õppetegevust korraldavad tavaliselt vabatahtlikud organisatsioonid (huvialaseltsid, kultuurimajad, raamatukogud, usuorganisatsioonid jm) ja/või mitteformaalsed grupid.

Informaalne haridus – iseseisev planeeritud enesetäiendamine. Õpe, mis hõlmab igasugust teadlikku õppimist mitmesuguste tegevuste ja suhtluskanalite kaudu, olenemata ajast ja keskkonnast. Informaalne õpe ei ole struktureeritud ning sel puuduvad otsesed õpieesmärgid, õppekavad ja -materjalid. Puudub õpet korraldav asutus. Informaalse õppe alla ei kuulu formaalharidussüsteemi õpingutes või koolitustel osalemine.

Elukestev õpe – kõik elu jooksul ette võetud õpitegevused (nii formaalsed, mitteformaalsed kui ka informaalset) eesmärgiga parandada teadmisi ja oskusi ning suurendada oma pädevust vastavalt iseenda, kodanikkonna, ühiskonna ja/või tööturu vajadustele.

Juhised

YE11. Fikseerida on vaja vaid õpingud, mis olid suunatud teatud üld-, kutse-, eri- ja ametialase hariduse omandamisele formaalharidussüsteemis, st õpingud üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või kõrgkoolis. Arvesse lähevad õpingud nii päeva- ja õhtuõppes kui ka kaugõppes (samuti nii täis- kui ka osakoormusega õppes), sealhulgas ka juhul, kui õpingutes on vaheaeg, kuid formaalne side õppeasutusega on säilinud (nt akadeemiline puhkus).

Üldhariduskool on põhikool (9-klassiline), keskkool ja gümnaasium. Kutseõppeasutused on kutsekoolid, kutsekeskkoolid, tehnikakoolid ja tehnikumid. Kõrgkoolid on ülikoolid, instituudid ja akadeemiad.

J02A. Küsimuse eesmärk on küsitleda nii koolivaheajal olijaid, õppepuhkusel / akadeemilisel puhkusel viibijad kui ka edasiõppimise kavatsustega koolilõpetajaid. Pole oluline, kas küsitletav kavatseb õpinguid jätkata samas koolis, mõnes teises koolis või järgmisel haridustasemel (näiteks pärast gümnaasiumi lõppu kõrgkoolis). **NB!** Vastus on jaatav juhul, kui küsitletav ise on kindel, et jätkab õpinguid. Lõplikku vastust tema kooli vastuvõtmise kohta veel ei pruugi olla.

Kui koolivaheajale jäämisest on möödunud üle nelja nädala (uuringunädal kaasa arvatud), siis esitatakse järgmised küsimused selle kohta, kuhu kavatsetakse edasi õppima asuda. Kui koolivaheajale jäämisest on möödunud neli nädalat või vähem, küsitakse õpingute kohta enne koolivaheaega.

J02B. Uuringus käsitletakse õppijatena ka neid, kes ei õpi ega kavatse õpinguid jätkata, kuid on õpingud lõpetanud või katkestanud nelja viimase nädala jooksul. Sel juhul esitatakse järgmised küsimused lõpetatud või katkestatud õpingute kohta.

YE110, YE12V–YE16V. Vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

J15A. Küsimusega selgitatakse välja, kas küsitletav on nelja viimase nädala jooksul osalenud koolitusel. Koolituse all arvestatakse ankeedis ka seminare, konverentse jms. **NB!** Koolituste hulka ei loeta huvialaringe, sporditreeninguid jms, mille eesmärk ei ole täiendus- või ümberõpe. Koolituste alla ei arvestata ka iseseisvat

õppimist ilma ühegi õppeasutuse või koolitusfirma abita, kuid arvestatakse ülikoolide pakutavaid veebiõppekursusi (nn MOOC-kursused).

Arvestatakse ka koolitusi, mis algasid varem kui neli nädalat tagasi või kestavad edasi pärast uuringunädala lõppu, kui osa koolitusest toimus nelja viimase nädala jooksul. Kui küsitlav osales nelja viimase nädala jooksul mitmel koolitusel, siis küsitakse kõige viimase kohta, kui osales samal ajal mitmel koolitusel, siis küsitlava jaoks kõige olulisema kohta.

Töölase kursuse ja koolituse alla tuleb märkida kõik need kursused, mis on seotud küsitlava tööga (ametialaste oskuste parandamine, soov saada ametikõrgendust, täiendus- või ümberõpe vm). Kui küsitlav võttis nelja viimase nädala jooksul osa mingist töölasest konverentsist, seminarist vms, märgitakse vastusevariant „Töölane konverents, seminar”. „Töötute koolituse” alla kuulub igasugune koolitus, mida saab lugeda tööotsingute osaks, st töötukassa või töövahenduse vahendusel saadud koolitus. „Huvialaga, harrastusega seotud koolituse” alla kuuluvad kõik need koolitused, mida ei saa seostada ei töö ega töötusega, mis on seotud küsitlava huviala või harrastusega ja toimuvad tema enda initsiatiivil.

J19. Kui näiteks koolitus toimus/toimub kahe kuu jooksul üle nädala teispäeviti, siis on vastuseks 2 kuud ehk vastusevariant „1 kuu kuni 3 kuud (vähemalt 1 kuu, kuid vähem kui 3 kuud)“.

J16A. Küsimusega selgitatakse välja, kas küsitlav on viimase 12 kuu jooksul osalenud koolitusel. Täpsem juhend J15A.

AESK01VALIK, AESK04VALIK. Oluline on see, et õppimise eesmärk on olemas enne selle õppimissündmuse toimumist. Informaalne õppimine ei toimu juhuslikult. Juhuslikku ja teadvustamatut õppimist toimub igal inimesel iga päev, aga seda siin arvesse ei võeta. Näited informaalsete õppealaliikide kaupa:

Millegi õppimine pereliikmelt, sõbralt või kolleegilt:

- isa juhendamisel terrassi ehitamise õppimine;
- kolleegilt uue programmi kasutamise nippide õppimine;
- sõber aitab koos suusatamas käies tehnikat lihvida.

Õppimine/enesetäiendamine trükimaterjalide abil (raamatud, erialaajakirjad vms):

- koerakasvatusraamatu lugemine enne kutsika võtmist;
- arst hoiab end valdkonnaga kursis ja loeb artikleid erialaajakirjadest;
- üliõpilane uurib isiklikust huvist õppekavaväliseid materjale;
- uue tööriista kasutusjuhendi lugemine.

Õppimine/enesetäiendamine elektroonilise seadme vahendusel (arvuti, nutiseade, televiisor, raadio vms):

- võõrkeele õpe mobiilirakenduse abil;
- telerist investeerimisteemalise saate vaatamine eesmärgiga saada valdkonnas asjatundlikumaks;
- raadiost ajaloosaate kuulamine, et mingi ajalooperioodi kohta rohkem teada saada;
- märksõna *Mehhiko* sisestamine otsingumootorisse, et enne reisi sihtkoha geograafia ja kliima kohta rohkem teada saada.

Õppimine/enesetäiendamine giidiga ekskursioonidel (muuseumides, ajaloolistes, loodus- või tööstuspaikades):

- giidiga muuseumiekskursioon tutvumaks teemaga, millest inimene soovib rohkem teadmisi omada;
- audiogiidi kasutamine kunstinäitusel teoste paremaks tundmaõppimiseks;
- arhitektuuri- ja ajaloo huviliste seltskonna mõisakülastus giidi juhendusel.

Iseseisev õppimine/enesetäiendamine õppekeskustes (k.a raamatukogud):

- raamatukogus või arhiivis kohapeal teavikutega töötamine ja millegi õppimine;
- ülikooli tehnoloogialaboris väljaspool õppetööd 3D-printeri kasutama õppimine;
- huvikeskuses iseseisvalt mõne uue tegevuse õppimine.

Mõned õppimised võivad sobida mitme liigi alla, sel juhul tuleks valida neist sobivaim.

5.12. OSA K. TAUSTANDMED

Eesmärk

Tausttunnuste abil, mida küsitakse leibkonnaküsitluses ja osas K, kogutakse soo, vanuse, rahvuse, elukohta, koduse keele jms infot tööturu indikaatorite tarbeks. Vanemate sünniriiki on oluline teada, et määratleda välispäritolu ehk immigrantrahvastikku ja analüüsida selle integreerumist Eesti tööturul.

Mõisted

Välispäritolu rahvastik – Eestis elavad inimesed, kelle vanemad on sündinud välisriigis.

Sünniriik – riik, kus küsitletav on sündinud või mis oli tema ema peamine elukohariik küsitletava sünnihetkel – praeguse haldusjaotuse järgi.

Juhised

YC3i. Juhul kui vastajal on nii lihane kui ka kasuvanem, tuleb ära märkida selle vanema sünniriik, kes tegelikult lapse kasvatamisel osales. Kui vastajal on kaks samast soost vanemat, võib olenemata soost ühe vanema sünniriigi kirjutada lahtrisse "isa sünniriik" ja teise vanema sünniriigi lahtrisse "ema sünniriik".

Riigi nimi tuleb valida praegu kehtiva haldusjaotuse järgi. Erandiks on aastatel 1920–1945 Eesti Vabariigi endisel territooriumil (s.o Petserimaal või Narva jõe tagusel alal) sündinud isikud. Nende sünniriik ei lähe kirja praegu kehtiva haldusjaotuse järgi, vaid kõigepealt tuleb valida „Välisriik“ ja järgmises küsimuses variant „Eesti Vabariigi endine territoorium Petserimaal ja Narva jõe tagune ala“

YC3e. Juhul kui vastajal on nii lihane kui ka kasuvanem, tuleb ära märkida selle vanema sünniriik, kes tegelikult lapse kasvatamisel osales. Juhul kui vastajal on kaks samast soost vanemat, võib olenemata soost ühe vanema sünniriigi kirjutada lahtrisse "isa sünniriik" ja teise vanema sünniriigi lahtrisse "ema sünniriik".

Riigi nimi tuleb valida praegu kehtiva haldusjaotuse järgi. Erandiks on aastatel 1920–1945 Eesti Vabariigi endisel territooriumil (s.o Petserimaal või Narva jõe tagusel alal) sündinud isikud. Nende sünniriik ei lähe kirja praegu kehtiva haldusjaotuse järgi, vaid kõigepealt tuleb valida „Välisriik“ ja järgmises küsimuses variant „Eesti Vabariigi endine territoorium Petserimaal ja Narva jõe tagune ala“.

K03a. Sünniriik on riik, kus küsitletava sünni ajal elas küsitletava ema. Riigi nimi tuleb märkida praegu kehtiva haldusjaotuse järgi. Kui sellist riiki loetelus ei ole, tuleb valida variant „Muu“ ja kirjutada riigi nimi väljale „Ei leia loendist“. Pikema selgituse saab vajaduse korral kirjutada kommentaariväljale.

Erandiks on aastatel 1920–1945 Eesti Vabariigi endisel territooriumil (s.o Petserimaal või Narva jõe tagusel alal) sündinud isikud. Nemad ei märgi oma sünniriiki praegu kehtiva haldusjaotuse järgi, vaid märgivad selleks „Eesti endine territoorium Petserimaal või Narva jõe tagune ala“.

K03DA–K03DK. Kui vastaja on sündinud välisriigis, kirjutatakse tema Eestisse elama asumise aasta. Kui vastaja on Eestisse elama asunud mitu korda, pannakse kirja hiliseima Eestisse elama asumise aasta. Sellel või eelmisel aastal Eestisse elama asunutel märgitakse ka kuu.

Kui vastaja on sündinud Eestis ja elanud mitu korda välismaal, märgitakse hiliseima Eestisse elamise asumise aasta. Juhul kui vastaja on elanud väljaspool Eestit alla aasta, siis seda kirja ei panda.

K03. Praegust elukohta küsitakse siin ainult neilt küsitletavatel, kes elavad ajutiselt leibkonnast eraldi.

Elukohta all on mõeldud inimese tegelikku, mitte sissekirjutusjärgset elukohta. Eestis asuva elukohta puhul märgitakse küla/aleviku/alevi/linna (Tallinna ja Kohtla-Järve puhul ka linnaosa) nimi. **NB!** Eristamiseks **kattuvate nimedega** asulaid ja valdasid, tuleb jälgida, et õige oleks nii vald, maakond (näiteks Abaja küla Saare maakonnas ja Abaja küla Järva maakonnas; Allika küla Kernu vallas Harju maakonnas ja Allika küla Kuusalu vallas Harju maakonnas) kui ka asula tüüp (näiteks Rapla linn ja Rapla vald, Põlva linn ja Põlva vald, Vändra alev ja Vändra vald).

Välismaal elavate isikute puhul märkida lisaks riigi nimele välisriigi haldusjaotuse järgi selle piirkonna nimetus, kus küsitletav elab. Kui tegemist on linnaga, siis märkida ka linna nimi.

Leibkonnast ajutiselt eraldi elava leibkonnaliikme elukohaks märkida tema praegune elukoht, mitte leibkonna elukoht. Kui elukohta fikseerimisel tekib raskusi selle tõttu, et küsitletaval oli korraga mitu elukohta, siis tuleb aluseks

võtta peamine elukoht (koht, kus küsitlev põhiliselt ööbis). Kajastada tuleb ka elukohamuutused ühe linna, alevi või küla piires; ühe maja või talu piires elukohamuutusi arvestada pole tarvis.

NB! Et isikuid küsitletakse mitte hiljem kui 2 nädala jooksul pärast uuringunädalat, on enamasti „praegu“ sama mis „uuringunädalal“. Kui keegi on elukohta muutnud pärast uuringunädalat, tuleb elukohaks märkida elukoht uuringunädalal.

NB! Et vältida eluloo seisukohalt vähetähtsate elukohavahetuste fikseerimist, pole tarvis arvestada õppimisaegseid elukohamuutusi.

K05A–K05E. Küsimustes eeldatakse, et esimest kodust keelt valdab vastaja emakeelena või vabalt ning juhul kui kodus kasutatakse suhtlemisel ka teisi keeli, on eesmärgiks just nende oskuse teadasaamine. Taseme väljaselgitamise hõlbustamiseks on valida kolm taset.

K06–K07. Küsimuste eesmärk on kindlaks teha, milliseid keeli vastaja lisaks kodustele keeltele oskab ja mis tasemel ta neid valdab.

YF1. Põhiseisundite määramisel tuleb eelkõige lähtuda sellest, kelleks küsitlev ennast ise peab. Arvestada tuleb tavapärasest olukorda, mitte erandlikku hetkeolukorda. Töölt ajutiselt puuduvad isikud (sh ka emapuhkusel/isapuhkusel olivad, haiguse, vigastuse tõttu jm sellistel põhjustel töölt puuduvad) arvestatakse töötavateks. Samuti arvestatakse töötamisena juhutöö tegemist.

Kui isik võiks korraga kuuluda mitmesse küsimuses nimetatud rühma (näiteks pensionärist koduperenaine), tuleb valida see seisund, mis küsitleva arvates on olulisem.

Reservväelaste õppekogunemistel osalev töötaja on tööga hõivatud, kui tal on säilinud töösuhe tööandjaga.

Vanemapuhkusel olev lapsevanem või inimene, kes hooldab tasuta oma pereliiget (vanurit või puudega isikut) ega ole hõivatud ühegi tööga, on selle määratluse järgi töötav või kodune.

K09–K11. Küsimuste eesmärk on saada ülevaade küsitleva elatusallikatest ja sellest, kuidas ta eluga toime tuleb. Kõik märgitud toetused, tulud ja sissetulekud võivad olla nii Eestis kui ka välismaal saadud.

Palk, töötasu – tasu töö (sh juhutöö) eest, mis saadakse rahas või natuuras (toiduained, küte vms); kõik töö eest saadavad hüvitised, kaasa arvatud honorar, lepinguline tasu, preemia, samuti tükitöö korras tasustatud töö eest saadud tulu, jootraha ning komisjonitasu või tööandjaga kokkulepitud protsent käibest. Töötasu on ka mingi kindla töö, uurimuse või projekti tarbeks saadud stipendium või muu raha.

Tulu ettevõtlusest/talupidamisest/äritegevusest – tulu tootmis-, vahendus- või äritegevusest, milles küsitlev on ise aktiivselt tegev. See, kas tegemist on üksikisiku või ettevõttega, kas ettevõtte on registreeritud või mitte, ei ole oluline.

Omanditulu, sissetulekud kapitalilt (renditulud, dividendid, intressid) – tulu omandi (kinnis- või vallasvara) väljaüürimisest, väljaalaenatud raha või hoiuse intressidest, aktsiadiividendidest, ettevõtlusest, äritegevusest või mõnest muust tegevusest, milles küsitlev ei ole ise aktiivselt tegev.

Pension – vanadus-, rahva-, toitjakaotus- või mingi muu pension (v.a töövõimetuspension).

Laenud – õppelaenu või muud kohe tarbimiseks mõeldud laenu. **NB!** Ei arvestata eluruumide, hoonete vms ostmiseks võetud laene.

Hoiused, säästud, vara müük – oma hoiuarvelt võetud raha; aktsiate või fondiosakute, kinnis- või vallasvara müük, st varem kogutud vara realiseerimisest saadud elatis.

NB! Vahet tuleb teha töövõimetuspensioni ja töövõimetoetuse saajatel. Töövõimetoetus kuulub vastuse „Puude ja tervisega seotud toetused“ alla, kuigi seda maksab töötukassa.

23 Töövõimetuspension

43 Töötuskindlustushüvitis, töötutoetus, muud töötukassa kaudu makstud summad (v.a töövõimetoetus)

41 Puude ja tervisega seotud toetused (k.a puudega inimese õppetootus, töövõimetoetus)

K15. Ametiühing on töötajate huve esindav organisatsioon. Ametiühing võib olla oma asutuses/ettevõttes, kuid sagedamini on see eriala- või valdkonnapõhine, st kaitseb samal erialal või samas valdkonnas eri tööandjate juures töötavate isikute huve (Eesti Õdede Liit, Raudteelaste Ametiühing, Meremeeste Sõltumatu Ametiühing).

YG1, YG3A, YG3B. Vt „Sotsiaaluuringute ankeedi üldjuhend (2024)“.

5.13. OSA EV. EESTI 2035

EV01. Siin küsimuses võtte arvesse nii teatris kui ka kinos ja kontsertidel käimist. Samuti osalemist spordisündmustel, kas pealtvaataja või võistlejana. Ka raamatukogude, muuseumite või näituste külastamist, kirjandussündmustel osalemist. Kui vastaja on osalenud veebikontserdil või etendusel, lugeda ka see kultuurisündmuse külastamiseks.

Arvestada ka virtuaalkülastusi kui kõiki uusi teenuseid, mida kultuuriasutused on pakkunud. Näiteks: autokino, virtuaalne muuseumituur, raamatukoguhoidja loeb lapsele raamatut ette, *online live*-kontserdid, veebiteater jm.

EV021. Tasustamata vabatahtlik tegevus on töö, mida tehakse vabatahtlikult rahalist tasu saamata ühiskonna heaks või inimeste heaks, kes ei kuulu vastaja leibkonda ega ole tema sugulased. Vabatahtlik tegevus võib olla igasugune üksikisikutele osutatav abi nii vahetult kui ka mõne organisatsiooni kaudu, samuti omaalgatuslik ühistegevus naabruskonna või kodukandi elukeskkonna parandamiseks vms tegevus ühiskonna hüvanguks.

Vabatahtliku tegevuse hulka kuulub näiteks haridusalane tegevus õpetaja või juhendajana, sh huvialakoolides ja ringides, pühapäevakoolides ja noorsootöö, koolituste korraldamine; sporditöö täiskasvanute ja lastega treeneri või kohtunikuna, spordiürituste korraldamine; kultuuriühenduste abistamine kontsertide, etenduste, festivalide, näituste korraldamisel ning laulu-, tantsu- ja käsitööseltside ringitöö korraldamine; sotsiaalalialane töö inimeste heaks (eakate või puuetega inimeste jt abivajajate abistamine nende kodutöodes või poeskäimisel vms); tegevus muinsuskaitstes või kohaliku paikkonna loodus- ja elukeskkonna säilitamisel ja parandamisel; töö naabrivalves, Kaitseliidu organisatsioonides, tegevus abipolitseiniku või vabatahtliku päästjana.

Siia kuulub ka juhtimis- ja administratiivne töö mittetulunduslikes organisatsioonides, sh organisatsiooni abistamine oma erialaste teadmiste ja oskustega (nt raamatupidamine, juriidiline nõustamine, konverentside korraldamine jmt).

Arvesse läheb ka abivajajatele transpordiabi pakkumine; abivajajate vaba aja sisustamine või tugiisikuks olemine; osalemine heakorra- või päästetööl; osalemine heategevuskampaaniates ja mõne organisatsiooni aitamine vahendite kogumisel; projektide kirjutamine või koostada aitamine, mõne organisatsiooni huvide esindamine avalikkuse ees või otsustajate seas; vabatahtlikuna toidu või esmatarbekaupade kogumine, pakkumine või müümine; osalemine mõne organisatsiooni töörühma, komisjoni töös; mõne organisatsiooni heaks veebilehe haldamine; teavitustöö infomaterjalide koostaja või levitajana.

Oma pereliikmete abistamist ega (rahalist või esemelist) annetamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.

Ka ei arvestata vabatahtliku tegevuse alla doonorlust, hääletajate auto peale võtmist, (kohustuslikku) koolipraktikat, kohtu, alaealiste komisjoni vm institutsiooni poolt määratud ühiskondlikult kasulikke tööd, iseenda valimiskampaania korraldamist, omaste hooldamist, meeleavaldustel osalemist, allkirja andmist.

Viisakusavaldused ja inimlik käitumine ei ole vabatahtlik tegevus, nt kellegi üle tee aitamine, kellegi raskete kottide kanda aitamine, kukkuja üles aitamine ühekordselt jms. Tasu ei ole lähetuskulude katmine, nt transpordikulude või ööbimiskulude hüvitamine.